

**JAAR
VERSLAG
2022**

**SPORT
EN CULTUUR
TOT OVER
DE MUREN!**

De Rode Antraciet in 2022: ankers uitwerpen

beste lezer

De Rode Antraciet is 'alive and kicking'. Getuige hiervan is het voorliggend jaarverslag waarin we je meenemen in de werking van onze organisatie. De titel van dit jaarverslag 'Sport en cultuur, tot over de muren' verradt dat we in dit jaarverslag de klemtoon willen leggen op de initiatieven die de figuurlijke brug maken over de muren. Ook de voorbije jaren spraken we ons vaak uit over het belang van de relatie tussen het leven binnen en buiten de muren. Meestal focusten we op de 'buitenwereld binnenbrengen'. In dit jaarverslag zoomen we in op een aantal projecten waar we een anker uitwerpen vanuit de gevangenis naar de buitenwereld: projecten waarbij gedetineerden kansen krijgen en nemen om opnieuw betekenis te geven aan hun leven na detentie. Medewerkers en partners geven in een aantal interviews inzage in hun ervaringen, ambities en reflecties over de kansen, uitdagingen en moeilijkheden waarmee ze dagelijks aan de slag gaan.

De uitdagingen voor De Rode Antraciet zijn er in 2022 niet kleiner op geworden. Met de opening van de nieuwe penitentiaire instelling van Haren en de start van het detentiehuis in Kortrijk – en beide types van instellingen zullen de komende jaren nog toenemen – groeit de vraag hoe ons team de komende jaren een volwaardig en kwaliteitsvol aanbod aan sport en

cultuur zal kunnen blijven ontwikkelen. Daarnaast worden onze medewerkers nog steeds geconfronteerd met de onvoorspelbaarheid van syndicale acties in de instellingen die activiteiten in gevaar brengen of – erger – tot afgelasting leiden. We blijven ervan overtuigd dat sport- en cultuuractiviteiten de leefbaarheid binnen de muren positief kan beïnvloeden. Jammer genoeg is die overtuiging bij een aantal betrokken partijen niet aanwezig. De moeilijke werkomstandigheden in de overbevolkte, verouderde gevangenissen spelen hierbij natuurlijk een cruciale rol en kunnen daarom ook rekenen op begrip. De acties treffen echter ook onze medewerkers -en andere dienstverleners- die telkens weer worden uitgedaagd om hun creativiteit, weerbaarheid en veerkracht te demonstreren.

Eind 2023 zal het participatiedecreet ophouden te bestaan. Het regelgevend kader voor onze organisatie zal dus veranderen en dat maakt ons bezorgd. Zal het 'importmodel' voor cultuur en sport kunnen bestendig worden? Kunnen we het recht op cultuur en sport (2 uur sport!) verzekeren als uitgangspunt voor onze missie? Blijft participatie de energiebron voor onze motor? Krijgen we de mogelijkheden om de uitbreiding van penitentiaire instellingen qua personeelsinzet te volgen?

Ondertussen realiseerden medewerkers, directie en bestuur een belangrijke reorganisatie. Voortaan werken we met regioteams in drie regio's. De nieuwe organisatiestructuur laat De Rode Antraciet toe in te spelen op een aantal uitdagingen die we hierboven aankaartten. De robuustheid van de structuur is echter afhankelijk van de steun van bevoegde overheden op alle

niveaus. Het financiële luik is daarin cruciaal, maar ook ondersteuning op het vlak van werkomstandigheden en samenwerkingsmogelijkheden is van groot belang.

We kijken dus met fierheid terug op het voorbije werkjaar – waarin we corona eindelijk achter ons konden laten. Tegelijkertijd durven we ook met vertrouwen naar de (onzekere) toekomst kijken. De waardering van gedetineerden, van partners en bevoegde overheden voor ons werk zorgen voor de noodzakelijke energie die hiervoor nodig is.

Het past dan ook bij deze terugblik op het voorbije jaar mijn waardering uit te spreken voor een geïnspireerde en volhardende ploeg van functionarissen, een sterk ondersteunend team c.q. directie en betrokken bestuurders en AV-leden die de missie van De Rode Antraciet delen.

Tom Huys
1980-2022

Jammer genoeg moesten we in 2022 ook plots afscheid nemen van Tom Huys (+19/03/2022), één van de pioniers van onze organisatie. Toms overlijden zorgt voor een grote leegte in de organisatie. Zijn erfenis is van grote waarde. We vergeten hem nooit.

Gunter Gehre
Voorzitter De Rode Antraciet

inhoud

Infographic	06
Missie	07
Thema's	
01: Samenwerking op Europees niveau	
• interview Laatste jaar van het partnerproject 'Sports in Prison, A Plan for the Future (SPPF)'	10
02: De brug naar buiten	
• interviews & fragmenten Slam over de muren heen! Hoe gedetineerden en vrije burgers elkaar vinden in woordkunst.	20
03: Structureel aanbod sport & cultuur	
• interview De Muziekkelder van Leuven Centraal, vaste waarde in het cultuuraanbod	30
• interview Buurtsport Turnhout, scoren met een wekelijks sportaanbod binnen de muren	34
04: Participatie	
• Count me in! Active participation in prisons	40
• interviews Participatieve graffitiprojecten in de Noorderkempen	45
05: Regionale werking	
• interview Sport & cultuur samen, regionaal en zelfsturend. Naar een nieuwe teamwerking.	50
06: Samenwerking onderwijs	
• interview Jong, lerend en inspirerend	58
07: Responsabilisering	
• interview De Smaak van Verhalen: gedetineerden en burgers koken samen in de gevangenis	66
08: Vrijwilligerswerking	
• interview Charlotte, begeleider van het fictieatelier in de gevangenis van Oudenaarde	75
• interview Roeland Kotsch, begeleider van het teken- en schilderatelier in Leuven Centraal	78
09: Samenwerking partners	
• interview 'Start2coach': pilootproject in samenwerking met Sport Vlaanderen	84
• interview Boxing Behind Bars: gedeelde expertise maakt boksproject mogelijk in de gevangenis van Oudenaarde	88
10: Samenwerking Justitie	
• interview De rol van sport en cultuur in het nieuwe detentiehuis van Kortrijk	98
Ook nog in 2022... Tien blikvangers sport & cultuur	106

DE RODE ANTRACIET

CULTUUR & SPORT IN DE GEVANGENIS

Elke mens maakt deel uit van de samenleving. In een gevangenis is dat niet evident. Bij **De Rode Antraciet** vinden we het belangrijk dat gevangenen zich - via cultuur en sport - als mens kunnen ontwikkelen. Want als je hen niet menselijk behandelt als ze vastzitten, hoe verwacht je dan dat ze mens zullen zijn als ze vrijkomen?

377 ACTIVITEITEN
MET EEN TOTAAL VAN **178273** DEELNAMES IN 2022.

DOOR GEDETINEERDEN,

MET VRIJE BURGERS,

EXTERNE PARTNERS

MET VRIJWILLIGERS & JUSTITIE PERSONEEL

GEVANGENEN LEREN DANKZIJ **DE RODE ANTRACIET** EEN KANT VAN ZICHZELF KENNEN DIE VOORDIEN NIET VEEL KANS OP OVERLEVEN HAD. HET IS VAAK DÍE KANT DIE HEN LATER UIT DE GEVANGENIS KAN HOUDEN. JUUST DAAROM IS HET ZO BELANGRIJK OM TE WERKEN AAN EEN GESLAAGDE TERUGKEER NAAR DE MAATSCHAPPIJ...

WANT VROEG OF LAAT KOMT ER MISSCHIEN EEN EX-GEVANGENE BIJ JOU IN DE STRAAT WONEN.

WWW.DERODEANTRACIET.BE

ONZE missie

Elke mens maakt deel uit van de samenleving. In een gevangenis is dat niet vanzelfsprekend. De Rode Antraciet vzw werkt aan een **maximale interactie** tussen gevangenen en buitenwereld.

Vanuit die drijfveer brengt De Rode Antraciet vzw **groepsaanbod van sport en cultuur**

in de gevangenissen van Vlaanderen en Brussel. Gevangenen krijgen hierdoor als mens de ruimte voor engagement, zelfontplooiing en sociale verbinding.

De Rode Antraciet vzw realiseert dit aanbod voor en met gevangenen. Met een **netwerk van partners** brengt De Rode Antraciet vzw zuurstof van buiten de gevangenis naar binnen. En realisaties en verhalen uit de gevangenis naar buiten.

Meer weten
over ons straf verhaal?
Bekijk ons filmpje:

**samenwerking
op Europees
niveau**

CO1

Laatste jaar van het partnerproject 'Sports in Prison, A Plan for the Future (SPPF)'

Met het Erasmus+-project 'Sports in Prison, a Plan for the Future' richtten we ons drie jaar lang op de ontwikkeling van kwalitatieve sportprogramma's met een sterkere verbinding tussen de 'buitenwereld' en de wereld binnen de gevangeniswanden. Samen met onze partners werkten we hard om sportprogramma's in gevangenissen beter te begrijpen en te onderzoeken hoe deze programma's kunnen bijdragen aan sociale

integratie. Op 15 december 2022 volgde de apotheose: een symposium waar alle resultaten werden voorgesteld aan een internationaal publiek. Voor een laatste terugblik spraken we met coördinator van het SPPF-project Bloeme van Roemburg en met Gino Campenaerts, die als stafmedewerker nauw betrokken was bij het hele project.

Gino, we interviewden Bloeme twee jaar geleden al als coördinator van het project. Kan je iets meer vertellen over jouw rol?

Gino: Ik was degene die de aanvraag voor het project schreef en ook de nodige partners zocht. Daarnaast waakte ik mee over het inhoudelijke gedeelte en vormde ik de brug naar de Vlaamse *learning areas*. Dus mijn rol situeerde zich vooral in het voorbereidende en inhoudelijke gedeelte van het SPPF-traject.

In de vorige twee jaarverslagen hadden we het al over de impact van corona op de tweede fase van het traject, het opzetten van de *learning areas*. Was die impact ook in het laatste jaar nog voelbaar?

Bloeme: Het laatste jaar is een beetje in een *rush* verlopen, omdat heel veel dingen in een stroomversnelling kwamen. De deadline bleef natuurlijk dezelfde maar we hebben alles toch nog op tijd kunnen afronden. Fysiek hadden we dat laatste jaar minder last van corona. De 'transnational meetings' en de projecten in de gevangenissen konden gewoon doorgaan, al was het volgens een aangepast plan. Sommige partners, en ik denk dan vooral aan Kroatië en Bulgarije, hadden initieel misschien andere plannen maar ook zij hebben hun aangepaste projecten uitgevoerd binnen de gevraagde tijdsspanne.

Kan je iets meer vertellen over die transnational meetings?

Bloeme: In plaats van de geplande twee meetings hadden we in 2022 plots vier transnational meetings: Nederland, Bulgarije, Italië en Brussel. Als team hebben we elkaar dat laatste jaar dus vaker gezien. Er moest telkens wel op twee dagen tijd een hele agenda afgewerkt worden, soms was er meer tijd voor discussie nodig dan de tijd die beschikbaar was. Dat bracht voor sommige partners wat wrevel, zij hadden het gevoel dat ze niet doordacht genoeg konden reageren op bepaalde onderdelen. Maar door de tijdsdruk moesten we de vaart er wel in houden.

Gino: Mensen hebben vaak een verkeerd beeld van zo'n buitenlandse ontmoetingen, want dat is eigenlijk vooral heel hard werken. En na die twee of drie dagen ben je ook echt kapot. Er passeert heel veel op korte tijd en partners grijpen zo'n gelegenheid aan om hun bekommernissen te delen, terwijl wij als trekkers vooral verder willen.

Symposium SPPF © De Rode Antraciet

En hoe was de ervaring op zich dan, de buitenlandse context die toch vaak heel anders is dan wat wij hier kennen?

Bloeme: Ik vond het stuk voor stuk interessante meetings, vooral als we ook de lokale gevangenis binnen mochten. Door omstandigheden was dat niet overal mogelijk. Wat me echt geraakt heeft, was het bezoek aan Bulgarije. In de gevangenis daar viel de graad van zelfstandigheid of participatie van de gedetineerden op. Ze hebben hun eigen discussiegroepen en

inspraakmomenten, met ondersteuning van de directie. Ook in het contact met de buitenlandse delegatie leek de drempel voor de gedetineerden niet zo hoog. Het is natuurlijk moeilijk om te doorprikken of dat permanent het geval is, maar ik zag toch dat er een aantal projecten verwezenlijkt waren waarvoor inspraak een voorwaarde is.

Gino: Wat me altijd verbaast, zowel bij ons vorige Europese project als bij SPPF, is hoe ver de Italianen staan. Dat is een land waar je dat totaal niet van zou verwachten, maar hun aanpak is echt fantastisch! Zij hebben heel veel medewerking van gemeenschappen en van steden terwijl we die hier nog heel vaak moeten overtuigen. In Italië zijn ze die stap al voorbij. Het is daar bijna normaal dat niet alleen de gevangenis meewerkt maar ook de gemeente, en zelfs de grotere steden zoals Rome en Milaan.

Bloeme: Dat hebben we in Kroatië eigenlijk ook gezien. Misschien hebben ze dan wel een achterstand wat betreft de brug binnen buiten, of de financiële en juridische kant van de dingen. Maar je merkt dat ze daardoor ook 'hun plan hebben leren trekken', want op andere vlakken staan ze dan weer verder. We zagen daar bijvoorbeeld een instelling zoals we nog nooit gezien hadden in België. Die instelling is intussen gesloten omdat de Kroaten die 'niet meer van deze tijd' achtten, terwijl wij dit net een heel vooruitstrevend voorbeeld vonden. Maar zij hadden dat zelf niet door, ze zaten in een heel ander denkpatroon.

“
Heel dit traject, inclusief de guide, is slechts een startpunt, nu begint het pas echt, nu moeten we kijken hoe we de inhoud kunnen toepassen, hoe we die vorm kunnen geven.

Gino, kan je iets meer vertellen over de 'guide' die gemaakt werd n.a.v. het SPPF-traject?

Gino: We hebben het deze keer bewust niet 'toolkit' genoemd, om geen foute verwachtingen te scheppen. Het is geen draaiboek dat je van a tot z kan toepassen. Het is geschreven voor een Europese context, dan moet je rekening houden met verschillende niveaus en snelheden. Daarom hebben we het ook een 'guide' genoemd, een gids met tips en good practices die vertaald moet worden naar de nationale context. Gewoon verspreiden en dan zien wat ervan komt is niet voldoende, er is ook een vertaalslag nodig naar de eigen context. Heel dit traject, inclusief de guide, is slechts een startpunt, nu begint het pas echt, nu moeten we kijken hoe we de inhoud kunnen toepassen, hoe we die vorm kunnen geven. Maar we zijn een kleine organisatie, en dat zal allemaal wat tijd vragen.

“
Toekomstige projecten moeten we vanuit de huidige kennis bekijken: welke stappen moeten we zetten of welk netwerk moeten we betrekken om met een project de link naar de samenleving te leggen?

Hoe worden de resultaten van het SPPF-project nu al geconcretiseerd binnen de werking van De Rode Antraciet?

Gino: Het voetbalproject dat gerealiseerd werd binnen één van de learning areas blijft lopen en wordt uitgebreid naar andere gevangenissen, daar hebben we in maart een meeting over met de Voetbalbond. Er zal wat bijgestuurd moeten worden en we hebben dringend buddy's nodig om de opvolging buiten de gevangenis mee in goede banen te leiden. Ook Going for Goals, het project in Hasselt in samenwerking met Arktos, loopt door. Het zijn twee basisprojecten van waaruit we verder zullen werken. Gaandeweg zullen er misschien ook wat kleinere projecten komen, maar dat moet groeien.

Bloeme: Toekomstige projecten moeten we vanuit de huidige kennis bekijken: welke stappen moeten we zetten of welk netwerk moeten we betrekken om met een project de link naar de samenleving te leggen? Die kennis blijft niet beperkt tot sportactiviteiten. Net zoals bij participatie is het een nieuwe bril die we moeten opzetten als organisatie. Telkens als we nieuwe dingen opstarten, die elementen meenemen om de link met de samenleving te maken. Ik zeg niet dat dat voor alles mogelijk is, maar het is wel een nieuwe reflex die we ons eigen moeten maken.

01: samenwerking op Europees niveau

En op lange termijn?
Van welke realisaties dromen jullie?

Bloeme: Wat als eerste bij mij opkomt, is dat je samenwerking nodig hebt met grote overkoepelende organisaties zoals bijvoorbeeld Sport Vlaanderen. Zo'n samenwerking kan echt als een hefboom werken en veel krachtiger de link met de buitenwereld maken. Daarnaast heb je ook veel meer mankracht nodig, intermediaire figuren die lokaal de link kunnen leggen. Met individueel initiatief ga je dat nooit bereiken.

Gino: Mijn droom is dat gedetineerden zelf initiatief kunnen nemen voor trajecten met een link naar buiten. Als zij bijvoorbeeld ideeën hebben rond cultuur, dat wij die vragen dan bundelen en mensen uit verschillende gevangenissen samenbrengen om aan één traject te werken. We zullen dat wel wat moeten sturen want je zit bijvoorbeeld al met transfers dan. We gaan daar heel veel tijd en mensen in moeten steken én beroep moeten doen op andere organisaties.

Zijn er ook risico's verbonden aan deze manier van werken of dit soort projecten met een link naar de samenleving?

Gino: Absoluut, er zijn hele grote risico's aan verbonden, want als je zo'n project slecht aanpakt, dan creëer je een negatieve impact op de gedetineerden maar ook op hun naaste omgeving. We mogen niet vergeten dat een gedetineerde niet alleen staat, die heeft ook familie enzovoort. Daarom is het zo belangrijk dat die opvolging op een juiste en goede manier gebeurt. En daar schort het op dit moment aan, ook bij ons. Maar daar hebben we – opnieuw – hulp bij nodig van grotere organisaties die veel meer middelen en mogelijkheden hebben dan wij en ook de juiste impact kunnen creëren.

Bloeme: Het risico is dat je met beperkte middelen en mankracht veel wil verwezenlijken. Stel dat je zo'n buddysysteem zou opstarten, momenteel zijn dat vaak vrijwilligers, die geef je dan wel een grote verantwoordelijkheid. Misschien is het professionaliseren van zo'n systeem wel aan de orde? Daarnaast heb je ook te maken met een onvoorspelbare doelgroep: herval is groot, dat weet iedereen. Je kan een degelijk kader bieden, en er zullen er altijd zijn die zo'n traject goed doorlopen, maar er zullen ook altijd personen zijn die daar om welke reden dan ook, niet in slagen.

Gino: Daar krijg ik ook altijd een beetje schrik van, als men zegt: hiermee gaan we de recidivecijfers naar beneden krijgen. Met

de huidige aanpak is dat onrealistisch en absoluut niet mogelijk. Als je zulke ambities koestert, moet er veel meer in gestoken worden dan nu het geval is.

De resultaten van het SPPF-project werden op 15 december voorgesteld op een internationaal symposium. Hoe belangrijk is zo'n afsluitend event?

Bloeme: Zo'n event stond sowieso beschreven in de projectaanvraag en behoorde tot de verwachtingen. Daarnaast is het natuurlijk belangrijk om naar buiten te komen met de resultaten, en zoveel mogelijk mensen bijeen te krijgen die mogelijk interesse hebben of ermee aan de slag gaan. Als je dat live kan brengen op zo'n event, is dat toch altijd krachtiger en minder vluchtig.

Wat zouden jullie na deze drie jaar SPPF meegeven aan andere organisaties die in zo'n Europees partnertraject stappen?

Gino: Denk goed na over je partners, je planning, het financiële aspect. Neem minstens zes maanden de tijd om te zoeken naar de juiste partners en om binnen je eigen organisatie af te stemmen. Ik weet dat er veel Europese projecten zijn moeten stoppen omwille van timingproblemen, omdat ze onvoldoende tijd hadden om de dingen goed aan te pakken. Wij hadden met SPPF genoeg marge ingebouwd zodat we nog konden schuiven met de planning. En dat zonder te weten dat corona eraan kwam.

Bloeme: De keuze van de partners is echt cruciaal. Voor SPPF vond ik het bijvoorbeeld heel belangrijk om Kroatië en Bulgarije te betrekken, toch geen voor de hand liggende partners, omdat je die cultuur veel minder kent dan de West-Europese partners.

Waar zijn jullie inhoudelijk het meest trots op na dit hele traject, of wat is jullie het meest bijgebleven?

Bloeme: Voor mij persoonlijk was het een hele nieuwe wereld die openging. De gevangenissector was voor mij grotendeels onbekend en via dit project kreeg ik meer inzicht in het reilen en zeilen van het gevangeniswezen en op de inbreng van externe organisaties zoals De Rode Antraciet. Daarnaast de ervaring: één stap naar voor, twee naar achter. Je moet heel veel investeren om uiteindelijk iets te kunnen realiseren. Als ik zie hoe onze collega's gemotiveerd en geëngageerd blijven, ook al zijn er zoveel momenten dat activiteiten niet kunnen doorgaan... verbazingwekkend! En tot slot natuurlijk de samenwerking met Gino, want dat

was eigenlijk mijn enige directe collega in dit project. Zijn expertise binnen het gevangeniswezen en op vlak van Europese projecten was voor mij cruciaal om dit project te kunnen trekken.

Gino: Ik denk dat we elkaar goed aangevuld hebben, want ik ben dan weer niet zo goed in de punten en komma's (lacht). Daarnaast ben ik trots op de voetafdruk die we weer hebben nagelaten in het Belgische en Europese landschap. We hebben opnieuw een maatstaf neergezet waar mensen naar kunnen kijken, waar ze op kunnen bouwen, en – net zoals bij participatie – heeft dat voor een stroomversnelling gezorgd. Het feit dat we daar weer de pionier in waren, dat vind ik wel heel mooi.

⊕ Sports in Prison.
A Plan for the Future. (SPPF) –
De Rode Antraciet

**de brug naar
buiten**

02

Slam over de muren heen! Hoe gedetineerden en vrije burgers elkaar vinden in woordkunst.

Met 'Slam over de muren heen' werkten gedetineerden en vrije burgers vorig jaar tijdens workshops samen aan eigen slamteksten mét een toonmoment in de gevangenis. Een woordkunstenaar coachte de deelnemers met de nodige tips en tricks en leerde hen de kracht van woorden en ritme kennen als verbindingsmiddel tussen henzelf, de tegenspeler en het publiek. Het bijzondere was de ontmoeting tussen gedetineerden en vrije burgers, die samen op zoek gingen naar wat hen bond, waardoor op die manier gesloten werelden op zijn minst een stukje werden geopend. Voor ons jaarverslag legden we zowel deelnemers als begeleiders een aantal vragen voor:

1. Wat was je motivatie om mee te doen?
2. Wat heb je geleerd of wat heb je er voor jezelf uitgehaald?
3. Wat vond je het moeilijkste aan de workshops?
4. Waarom is het belangrijk dat we activiteiten organiseren met externe deelnemers?
5. Wat is het verschil met een workshop begeleiden in de gevangenis en een andere activiteit?
6. Heb je een leuke anekdote?

Neil, interne deelnemer gevangenis van Oudenaarde

1. Ik wilde mezelf testen en ontdekken of ik nog tijd kon doorbrengen met een groep mensen en kon deelnemen aan een activiteit zonder dat mijn schaamte in de weg zou zitten.
2. Ik heb geleerd om te schrijven en op te treden niet alleen als individu maar ook als deel van een groep. Ik vond het heel verfrissend om tijd door te brengen met fantastische mensen en de kans te krijgen om via kunst verder te kijken dan onze tekortkomingen.
3. Mijn schaamte overwinnen. Ik merkte dat ik mezelf voortdurend voorhield dat ik nog niet aan zo'n activiteit zou mogen deelnemen. Ik had een paar moeilijke momenten maar genoot wel van elke sessie. Ik ben blij dat ik heb meegedaan.
4. Het is goed voor beide partijen om vertrouwen te kweken en te laten ervaren dat de beste omstandigheden ook het beste in de mens naar boven halen.
5. Een van de deelnemers, een stille jonge man, kon in het begin van de reeks amper een simpele vraag beantwoorden uit pure angst. Op het einde van de cursus was hij heel grappig, hij zong en danste in het rond en amuseerde zich geweldig. Het was heerlijk om dat te zien!

“Ik vond het heel verfrissend om tijd door te brengen met fantastische mensen en de kans te krijgen om via kunst verder te kijken dan onze tekortkomingen.

SLAM OVER DE MUREN HEEN
ZIN OM WOORDKUNSTENAAR
TE WORDEN?

Filip, interne deelnemer gevangenis van Ruiselede

1. Ik hou van spelen met tekst en poëzie in het algemeen, omdat het een creatieve en positieve manier is om je emoties te uiten.
2. Technisch heb ik geleerd om woorden en klanken op een ritme en maat te krijgen. Persoonlijk heb ik geleerd om rapmuziek beter te appreciëren en heb ik een herwonnen interesse voor de lyriek opgedaan, meer bepaald voor poëzie. Ik heb ook de andere deelnemers beter leren kennen en gezien hoe ze een stuk openbloeden. Het was een terugkerend moment van creativiteit dat me intellectueel, sociaal en emotioneel prikkelde.
3. De eerste keer mijn tekst op de muziek brengen voor de andere deelnemers.
4. Het is belangrijk om de samenwerking met niet-gedetineerden te stimuleren als voorbereiding op re-integratie. Het doet ook deugd om met 'normale' mensen contact te hebben. Positieve gevoelens en de ontwikkeling van interesses en misschien zelfs nieuwe hobby's kunnen inspireren om deze buiten de muren verder te zetten.
5. Voor één van de deelnemers was het ontdekken van zijn muzikaal talent een bijzondere gebeurtenis, waarbij hij zich kwetsbaar durfde opstellen en waarbij de anderen er heel respectvol en motiverend mee omgingen. Het was hartverwarmend om dit mee te mogen maken.

“
Positieve gevoelens
en de ontwikkeling
van interesses en
misschien zelfs
nieuwe hobby's
kunnen inspireren
om deze buiten de
muren verder te
zetten.

Slam Poetry | deelnemer Oudenaarde

Regrets

Woven into the very tapestry of our minds
Raising sweat from palms
Sending shivers down spines
At those times of sudden recollection
The loser forced to hide
These fights being fought since human conception
The level of balance can be tipped
By giving preference to thoughts more pleasing
Living life the right way
Adding good memories each day
Drowning out regrets by quantitative easing
For the avoidance of doubt
Not all regrets can be drowned out
Some being too large at the time of creation
The injustice of regret being impossible to forget
As the work to devour your very foundation
From a young age we all know
We reap what we sow
The regret just a form of reparation
Designed to live in the mind
Laying in wait for all time
Ready to deliver the sentence
Of self condemnation

Vicky De Proft, externe deelnemer gevangenis van Ruislede

1. Ik ben graag creatief bezig, ik kan makkelijk met woorden overweg en ik ben sociaal geëngageerd. Dit was de ideale combo.
2. Dat iedereen in zijn leven komt vast te zitten en verlangt om terug vrij te zijn. Dat je elkaar door te steunen kunt optillen naar een hoger niveau. De kracht van positieve betrokkenheid. Dat emoties universeel zijn en dat emoties uiten bevrijdend kan zijn.
3. De start, het ijs breken.
4. Verbondenheid! Andere activiteiten doe je voor de activiteit zelf, je bent er om jezelf te verrijken. Zo'n activiteit in de gevangenis krijgt een extra dimensie omdat je er bewust voor kiest om samen de activiteit te doen waardoor je minder op jezelf gericht bent maar gaat voor een gedragen resultaat.
5. Een van de gedetineerden kon het zo goed uitleggen dat ik dacht dat hij een begeleider was. Ik had het pas de volgende sessie door dat hij een bewoner van de gevangenis was.

“
In al deze mensen
schuilt er ook een
hart, vriendelijkheid,
behulpzaamheid en
energie, ondanks de
detentie.”

Slam Poetry | deelnemer Ruislede

Ken je dat gevoel dat het leven soms pijn doet? Dat het leven soms steekt, soms hakt.
Ik ben een beetje geschonden, geschaafd, gekrabd maar dat kan me niet deren want ik voel me goed.
Ik leef. Ik leef vandaag. Ik leef Nu met mijn eigen keuzes, keuzes van het Hart.
Geniet van het leven want het duurt toch maar even.

Johan De Craemer, externe deelnemer gevangenis van Ruislede

1. Ik heb altijd al eens samen met gedetineerden iets willen doen, toneel of muziek. Daarom wilde ik deze sessies meemaken, ook al wist ik niet vooraf welke weg we zouden gaan...een stap in het onbekende.
2. Voor mij als liefhebber en regisseur in het amateurtoneel was het een totaal nieuwe uitdaging: andere mensen, een ander onbekend genre. Ik heb geleerd dat je nooit moet aarzelen om een nieuwe uitdaging aan te gaan en om met totaal andere mensen samen te werken aan een creatie.
3. In al deze mensen schuilt er ook een hart, vriendelijkheid, behulpzaamheid en energie, ondanks de detentie. Daarom is het soms moeilijk om bij het vertrek niet te kunnen zeggen: "Kom, we zijn weg". Wetende dat wij eenmaal buiten deze muren de vrijheid hebben en zij moeten wachten om daarvan te genieten.
4. Voor mij persoonlijk voelde dit niet aan als werken met gedetineerden, maar met gewone mensen. Het is spijtig dat deze creaties alleen in beperkte kring vertoond kunnen worden en bijvoorbeeld niet via media zodat een 'buitenstaander' wat meer begrip en inzicht kan krijgen over de werking binnen de muren.
5. Op een bepaald moment had ik mijn jas aan een stoel hangen en bij het verplaatsen naar een andere groep wilde ik hem meenemen. Plots zei iemand: 'laat maar hangen hoor, we gaan hem niet 'pakken'. Trouwens, ik zou er toch niet in kunnen!' Gelukkig kan er bij deze mensen ook nog wat humor af.

“
Voor mij maakt het
tijdens de workshop
niet uit welke
feiten iemand heeft
gepleegd. Voor
mij is het op dat
moment gewoon
een groep die wil
leren schrijven en
performen.”

Fabienne, medewerker Avansa

1. Als medewerker van Avansa hielp ik mee de sessies te begeleiden, dergelijke groepen liggen mij wel.
2. Dat je best nooit iemand uitsluit omdat hij zozegd onhandelbaar is of luidruchtig of de groep in een neerwaartse spiraal zou brengen. Heel veel hangt af van de aanpak van de begeleiders. De persoon in kwestie die we niet zouden laten meedoen, maar die er dan toch weer bij werd gehaald, is uiteindelijk tot hele goede resultaten gekomen en bracht leven in de groep. Bovendien bleek dat hij heel veel nood had om in te zetten op zijn talenten, met name schrijven, slam poetry, rap... allemaal manieren om zijn gevoelens, frustraties en boosheid te kanaliseren.
3. Dat er zo veel afgelastingen waren door de stakingen in de gevangenis en dat gedetineerden die nog niet het gehele traject hadden doorlopen op transfer werden gezet, wat in mijn ogen onmenselijk is.

Het zorgt voor extra frustraties, het gevoel dat hen opnieuw iets wordt afgepakt. Ik denk niet dat dit de sfeer in de gevangenis ten goede komt, zeker niet met de problemen van overbevolking en dergelijke.

4. Het is niet belangrijk - het is van levensbelang! Het geeft mensen perspectief, ze krijgen meer zelfvertrouwen want ze worden aangesproken op hun talenten. Dergelijke activiteiten zorgen voor een focus, de deelnemers beginnen te schrijven en doen daar ook mee verder op hun cel. Ik geloof dat ze er rustiger door worden, omdat ze heel wat van hun (al dan niet negatieve) emoties op die manier van zich af kunnen schrijven. En de mensen van buiten leren zich inleven in de situatie van zij die binnen zitten. Er ontstaat wederzijds begrip en een gevoel van solidariteit.
-
6. Het is veel boeiender om met een diverse groep aan de slag te gaan waar mensen maximaal kunnen leren van elkaar en elkaars ervaringen. Dit is ZINVOL WERK.

Hind Eljadid, lesgever in de gevangenis van Dendermonde en Oudenaarde

1. Ik vind het belangrijk om ook met doelgroepen te werken die in een moeilijke situatie zitten. Zo ben ik ervan overtuigd dat gevoelens en gedachten op papier zetten, zowel via woord als beeld, enorm kan helpen. Je erkent je gevoelens en gaat er op een expressieve manier mee om.
2. Er is altijd een groot verschil tussen de eerste en laatste workshop. In het begin kent niemand elkaar en zijn er wat onzekerheden. Door tijdens de workshops specifiek te focussen op emoties, beginnen de deelnemers zich steeds meer in de ander te herkennen. Iedereen ervaart namelijk dezelfde emoties. De verschillende barrières die in het begin aanwezig waren verdwijnen doordat iedereen elkaar op menselijk niveau leert kennen. De twee verschillende groepen waren op het einde van het traject één grote groep geworden.
3. De start is altijd het moeilijkste. Er moet dan nog een sfeer gecreëerd worden zodat de deelnemers zich durven openstellen.
4. In het verleden heb ik al heel wat verschillende workshops gegeven in gevangenis. Toch was het deze keer anders omdat nu zowel gedetineerden als externe deelnemers deelnamen. Het was interessant om te zien hoe iedereen met elkaar in interactie ging en hoe de uitwisseling tussen de twee groepen tot stand kwam.

5. Er is niet veel verschil. Natuurlijk wel het logistieke en praktische plaatje: je moet je op voorhand aanmelden, je identiteitskaart afgeven, door de metaaldetector gaan, doorgeven welk materiaal je zal binnenbrengen, etc. Voor mij maakt het tijdens de workshop niet uit welke feiten iemand heeft gepleegd. Voor mij is het op dat moment gewoon een groep die wil leren schrijven en performen.

- ‘*Slam over de muren heen*’ was een initiatief van De Rode Antraciet, Avansa Regio Gent, Avansa Vlaamse Ardennen en Dender, en Avansa Mid- en Zuidwest in een nauwe samenwerking met de Gevangenis Gent, Oudenaarde en Ruiselede, De Stroate vzw, Graffiti vzw en Creatief Schrijven in kader van het project [DIALOGO](#).
- Een terugblik met nog meer impressies en slam poetry vind je hier: [Dit was ... SLAM over de muren heen](#). [DIALOGO](#)
- Van de workshops en toonmomenten werd door Glenn Dumortier de sfeerreportage ‘*overdemurenheen*’ gemaakt: [‘overdemurenheen’](#) [Glenn Dumortier - YouTube](#)

Slam Poetry | deelnemer Ruiselede

Zwarte gedachten vallen binnen als Duitsland in 1940
 Fascisten verkrachten mijn geest, maar mijn stem blijft dienstplichtig
 Vermacht. Versmoord. In het massagraf ligt de waarheid vermoord
 Maar ik blijf in het verzet, en intussen wordt iemand anders' wil de wet
 Maar ik geef niet wat ze willen, en vecht tegen vooroordelen
 'k moet het niet meer weten!
 In de loopgraven knagen ratten aan je duister geweten
 En doet het heel wat zeer als je geest wordt gekraakt
 En beseft dat de waarheid wordt,
 Waar een ander mee wegraakt.

03

**structureel
aanbod sport
& cultuur**

De Muziekkelder van Leuven Centraal, vaste waarde in het cultuuraanbod

“
Als muzikant gezien
en gewaardeerd
worden door
medegedetineerden
en personeel draagt
bij tot een groter
eigenwaardegevoel.

Ook in de gevangenis zijn er mensen die heel graag musiceren, of ze dit nu voordien al deden of het daar oppikten. Op regelmatige basis samen oefenen en een repetitieruimte hebben, waar al het vaste en grotere materiaal kan blijven staan, is dan geen overbodige luxe. In de gevangenis van Leuven-Centraal werd dat de 'muziekkelder', een muziekstudio met goede geluidsisolatie en materiaal van 'robuuste kwaliteit', aldus de hersteller die tijdens corona alle apparatuur nakeek.

De muziekkelder wordt gebruikt door verschillende bands en muzikanten, die volgens een vast weekschema met tijdsloten repeteren. Bij het opnieuw in gebruik nemen van de muziekkelder in 2022, kwamen alle kandidaat-muzikanten op intake om de samenwerking te bespreken en een reglement te ondertekenen. Een gedetineerde muzikant neemt de dagelijkse werking op zich en houdt het correct gebruik van het materiaal in het oog.

We vroegen aan onze functionaris Sabine De Bock en aan gedetineerden Eric en Max hoe belangrijk deze structurele muzikale werking is:

Sabine: De muziekkelder is echt een bijzondere plek, gedetineerden krijgen weer een stuk vrijheid en expressiemogelijkheden door een eigen ruimte te hebben. Als muzikant gezien en gewaardeerd worden door medegedetineerden en personeel draagt bij tot een groter eigenwaardegevoel. Ook het leereffect is een belangrijke factor: *anciens* leren aan de *nieuwelingsen*, iemand geeft drumles, meerstemmig zingen enz. Als bonus ontstaat er kameraadschap, een soort collegialiteit, een *community* van muzikanten.

WachtlIJst

Sabine: De muziekkelder is een vaste waarde geworden, die niet meer weg te denken valt uit het vaste cultuuraanbod in onze gevangenis. Recent is de populatie sterk gegroeid, maar de infrastructuur is hetzelfde gebleven, wat zeker wat druk zet. Van zodra er nieuwe gedetineerden aankomen die muziek spelen of dit willen leren, laten ze hun interesse blijken en willen ze liefst de dag erop al beginnen. Zij moeten wel wat geduld hebben: eerst moeten ze bijvoorbeeld aantonen dat ze probleemloos in een gemeenschapsregime kunnen functioneren. Ook is het nodig dat ze de basis van een muziekinstrument in de vingers hebben.

De uitleen van akoestische gitaren is beperkt, we werken met een wachtlIJst. Deze en andere instrumenten kunnen wel aangekocht worden via de muziekkantine, maar dit is voor heel wat gedetineerden niet betaalbaar. We moeten ook een evenwicht

vinden tussen groepen die al op vaste momenten spelen en het toelaten van nieuwe mensen. Tot slot vinden we het ook belangrijk om verschillende muziekgenres aan bod te laten komen: van stevige rock en pop over slam en rap tot Turkse traditionele muziek.

Mijn enige bezorgdheid betreft het onderhoud van het materiaal en eventuele aankoop indien nodig. Omwille van budgettaire redenen zijn daar nu nauwelijks middelen voor.

Eric: Toen ik binnenkwam, kon ik al wel een beetje gitaar spelen maar zelf had ik nog geen gitaar. Van mijn celmaat heb ik er toen een geleend om het mezelf verder aan te leren. Na het eerste jaar ben ik verhuisd van vleugel en ging ik samen met een andere gedetineerde voor de eerste keer naar de muziekkelder. Daar heb ik anderen leren kennen. Met steeds wisselende bezettingen ben ik zo blijven spelen en repeteren.

Bandcoaching

Eric: In 2022 maakte ik deel uit van een traject waarbij we als groep echt gecoacht werden. Het was de eerste keer dat ik in een vast bandje speelde en met een doel repeteerde: optreden. Dat was spannend en leuk! Het was een heel proces en niet zo simpel, nu nog altijd niet. Er zijn soms botsende ego's en meningen, nu begrijp ik ook waarom groepen buiten zo vaak splitten (lacht). Het is goed dat er dan

coaching is. Ook voor de technische, puur muzikale kant van de zaak. Het feit dat Anne, de organisatieondersteuner, erbij was als zangeres en lid van de band werkte drempelverlagend, het werd een gezamenlijk project, wat zeer positief is.

Doorheen het jaar werden we beloond met optredens: een Moederdagconcert, het toonmoment van zangkoor & band, een kerstoptreden... Telkens in de bezoekszaal, wat unieke, mooie momenten waren. Mijn vriendin heeft me al enkele keren zien optreden. Het feit dat dit mogelijk gemaakt wordt betekent veel.

De muziekkelder is er echt voor en door gedetineerden, we helpen en worden betrokken bij alles: het opzetten van materiaal voor optredens, de organisatie van het free podium, mee ideeën aanbrengen. Het is de enige plek zonder controle, ons heilig plekje! Hier kunnen we even weg zijn van de gevangenisituatie. Ook het personeel laat ons onze gang gaan, we krijgen respect als muzikant. Dat vertrouwen is zeer belangrijk voor onze identiteit en gevoel van vrijheid.

Waar ik nog van droom? Het zou goed zijn dat er een nieuw traject met bandcoaching van start gaat en dat er dan iemand van ons als een soort assistent kan optreden. Een muzikant die niet alleen technisch onderlegd is, maar ook assertief genoeg om de ego's even op hun plaats te wijzen (glimlacht). Qua participatie is het meest ideale dat het

iemand van hierbinnen is, een gedetineerde die de anderen mee kan aanspreken op allerlei zaken van de dagelijkse werking.

Max: De muziekkelder betekent voor mij echt ontplooiing van mezelf en mijn creativiteit. Want eigenlijk heb je hier een muur rond jezelf gebouwd. Die kan je daar weglaten, je kan je kwetsbaar opstellen.

Hoe de band gevormd werd? We kenden elkaar al voordien vanop de wandeling en vonden elkaar in de passie voor muziek. Vroeger was ik DJ en als jonge gast presenteerde ik op de vrije radio. Ik ging deeltijds naar school en 's avonds en in het weekend was ik met muziek bezig.

“**Mijn vriendin heeft me al enkele keren zien optreden. Het feit dat dit mogelijk gemaakt wordt betekent veel.**”

“

Wat de muziekkelder uniek maakt?

Dat die gerund wordt door gedetineerden, het is een soort vrijplaats waar je jezelf kan zijn en kan experimenteren met muziek.

In de gevangenis heb ik een muziek-instrument leren spelen. Ik kon via de aalmoezenier mijn eerste gitaar lenen. Akoestische gitaar was niet zo m'n ding, tot ik de basgitaar ontdekte. Ik had er echt een klik mee, gedurende 7 à 8 jaar heb ik aan zelfstudie gedaan. Het hele repertoire van The Beatles, alle klassiekers... Natuurlijk is bas een begeleidingsinstrument, je moet samen met anderen spelen. In de gevangenis van Oudenaarde heb ik voor de eerste keer in een groep gespeeld, samen met Sam, moreel consulent en muzikant.

© Unsplash

Vrijplaats

Max: Wat de muziekkelder uniek maakt? Dat die gerund wordt door gedetineerden, het is een soort vrijplaats waar je jezelf kan zijn en kan experimenteren met muziek. Natuurlijk gaat het niet zonder discussies. Maar dan is het van belang om goede afspraken te maken en te benadrukken: hier komen wij voor de muziek, we hebben respect voor elkaar en voor de instrumenten. We leren van elkaar en brengen dus ook geduld op voor elkaar in dat leerproces. Er moet wel een technische knowhow zijn. Je kan apparatuur echt om zeep helpen bij slecht gebruik. Dus weten waar je mee bezig bent is belangrijk. Qua begeleiding is een buddy wel een goed idee. In het ideale geval zou dit een fatik zijn, die ook instaat voor het onderhoud van de muziekkelder. Maar dat is misschien *wishful thinking* in de huidige situatie van tekort aan middelen.

Buurtsport Turnhout | Scoren met een wekelijks sportaanbod binnen de muren

Sinds 2018 werkt De Rode Antraciet samen met Buurtsport Turnhout om een wekelijks sportaanbod te realiseren in de gevangenis van Turnhout. Buurtsport wil iedereen de kans bieden om aan sport te doen. Het accent ligt op het plezier van bewegen en elkaar ontmoeten, competitie is minder belangrijk. Buurtsport is er voor iedereen, maar heeft extra aandacht voor mensen die de weg naar het gewone sportaanbod moeilijker vinden. Wij waren benieuwd hoe in 2022, na een periode waarin structureel aanbod door corona onmogelijk was, de heropstart van het sportaanbod verliep. We vroegen het aan Eric, sportbegeleider bij Buurtsport Turnhout.

Eric, welk specifiek aanbod hebben jullie voor onze doelgroep en hoe vaak per week?

Eric: Vanuit Buurtsport Turnhout proberen we één keer per week te voetballen op vleugel D en één keer per week bieden we voetvolley aan op vleugel AB.

2022 was het jaar van de 'herstart' na corona. Hoe verliep dat? Hoe kijk je erop terug?

Eric: Het was fijn om terug in de gevangenis te zijn, dat zijn dingen die we graag doen. Maar na corona kwamen er andere obstakels op de proppen: ons sportaanbod werd afgelopen jaar vaak geannuleerd door personeelstekorten. Dat maakte het lastig om structureel te werken en om correct te communiceren met de mannen: we wisten vaak niet of we er de volgende week zouden zijn of niet. Terwijl zowel de gedetineerden

als de lesgevers uitkijken naar die uurtjes sport, we hebben een goede band met elkaar.

Was het vanuit de missie van Buurtsport een evidentie om voor gedetineerden te werken, of vergt deze doelgroep nog een andere aanpak?

Eric: Nee, helemaal niet. Voor ons zijn zij mensen zoals alle andere mensen. Het heeft geen zin om anders te doen of hen op een andere manier te benaderen. Onze aanpak buiten de muren is dezelfde als in de gevangenis, we hanteren dezelfde professionele houding met dezelfde afspraken en de gedetineerden respecteren dat ook. En het opzet blijft nog altijd: plezier hebben in sport!

Was het voor jou wennen aan de context van de gevangensemuren?

Eric: Heel eerlijk maakt dat voor mij geen verschil. Er zijn natuurlijk de toegangsprocedures om binnen te komen en je moet bepaalde veiligheidsregels respecteren. Maar mijn manier van zijn en handelen wordt niet beïnvloed door de context.

“
Onze aanpak buiten de muren is dezelfde als in de gevangenis, we hanteren dezelfde professionele houding met dezelfde afspraken en de gedetineerden respecteren dat ook.”

Wat is volgens jou het belang van sport binnen de gevangensemuren? Waarom moeten we dit blijven doen?

Eric: Het is zeker belangrijk dat de mannen toegang hebben tot sport. Ze krijgen sowieso al niet veel sport, en wat wij doen lijkt misschien heel klein, maar ze zijn altijd blij om te kunnen aansluiten. We hebben het gevoel dat we een positieve bijdrage leveren aan hun dag. En uiteraard is een wekelijks sportaanbod ook goed voor hun gezondheid!

© Buurtsport Turnhout

Het contact met lesgevers van buiten de muren vormt een extra meerwaarde. Het contact is altijd heel open, de mannen komen vaak zelf met hun verhaal, om hun hart eens te luchten. Op het einde van de activiteit vinden ze het vaak spijtig dat het al gedaan is en vragen ze of we de week erna terugkomen.

Heb je zelf nu een andere kijk op de doelgroep van gedetineerden? Of op het leven in de gevangenis?

Eric: Zeker en vast! Ik heb een duidelijker beeld gekregen van het leven binnen de muren. Meer inzicht en minder tunnelvisie. Ik heb geleerd dat het leven snel kan keren. Het ene moment heb je een goed leven, maar dat kan zo veranderen door pech of ongeluk. Dit werk heeft mij geleerd om ondanks alles de dingen positief te bekijken en gedetineerden op een menselijke manier te benaderen.

Zou het aanbod van Buurtsport ook iets kunnen betekenen na detentie, voor mensen die vrijkomen?

Eric: Als ex-gedetineerden terug in de samenleving komen, hebben ze niet altijd een hobby of een netwerk van vrienden en kennissen. Daardoor maken ze soms foute keuzes. Het zou fijn zijn als we dan sport kunnen aanbieden, want dat brengt mensen samen en zo leren ze andere mensen kennen.

De heropstart in 2022, na corona, bleek door de personeelstekorten toch nog moeizaam. Hoe kijk je naar 2023?

Eric: We hebben inderdaad een moeilijk jaar achter de rug. Ik kijk naar 2023 als de echte herstart, 'a new beginning'. Ik hoop op een goeie samenwerking en een structureel aanbod om zo wekelijks iets te betekenen voor de mannen. En van daaruit kunnen we verder bouwen en bekijken of we ook na detentie iets kunnen betekenen.

 Buurtsport - Stad Turnhout

“Dit werk heeft mij geleerd om ondanks alles de dingen positief te bekijken en gedetineerden op een menselijke manier te benaderen.”

0

4

participatie

Count me in! Active participation in prisons.

Count Me In! is een driejarig project (2021 – maart 2024) dat participatie van gedetineerden in gevangenissen in Vlaanderen en Brussel wil versterken en verduurzamen. We leggen daarbij de focus op actieve participatie van gedetineerden op het vlak van sport en cultuur.

2022 was het jaar van participatie in de praktijk: lokaal werden er heel wat projecten gerealiseerd en participatief werken geraakte steeds meer ingebed in onze lokale werkingen. Sinds maart hebben we drie participatiemedewerkers die zich elk focussen op een regio: ze ondersteunen onze functionarissen bij het organiseren van lokale projecten en zorgen voor kennisdeling over gevangenissen heen.

Participatie is een breed begrip en wordt op allerlei manieren ingevuld in onze gevangenissen. Het project Count Me In! probeert niet allesomvattend te zijn maar legt de focus op 12 thema's die terugkomen in verschillende gevangenissen en die een antwoord bieden op uitdagingen waar onze functionarissen mee te maken krijgen.

Binnen elk thema zorgen we voor kennisdeling van goede ervaringen en geleerde lessen over gevangenissen heen. We ondersteunen en versterken bestaande projecten in lokale gevangenissen en waar mogelijk starten we nieuwe projecten op.

Een overzicht van de thema's waar Count Me In! zich voor inzet:

Activiteitenteams

Wat?

Activiteitenteams zijn kleine groepen van gedetineerden die ondersteuning bieden aan de organisatie van het groepsaanbod in de gevangenis en/of zelf activiteiten ontwikkelen en organiseren. Via Count Me In! delen we kennis en goede voorbeelden van bestaande activiteitenteams waardoor deze werkwijze ook in andere gevangenissen opgestart kan worden.

Waarom?

Activiteitenteams geven gedetineerden de kans om hun talenten in te zetten en nieuwe vaardigheden te ontwikkelen in groep. Ze creëren meer mogelijkheden voor groepsaanbod dat beter is afgestemd op de noden en behoeften van gedetineerden.

Voorbeelden?

- Samen met het activiteitenteam van Ruiselede ontwikkelden we een promofilmje over wat het A-team is en wat het voor hen betekent.
- In Merksplas werd er geëxperimenteerd met een A-team om zelf activiteiten te organiseren voor medegedetineerden. 6 mannen werden geselecteerd en organiseerden tafeltenniswedstrijden, bingoavonden en een voetbaltornooi.
- Inspirerende voorbeelden bij de DVA (drugvrije afdeling) in Hasselt, Kerngroep van Hoogstraten en de sleutelfiguren in Beveren en PLC Ruiselede vormen de basis voor een 'blauwdruk activiteitenteams'.

Artistieke co-creatie

Wat?

Artistieke projecten opzetten samen met kunstenaars en gedetineerden. Vanuit deze projecten ontwikkelen we een leidraad om op een participatieve manier kunst te creëren in de gevangenis.

Waarom?

Artiesten werken vaak vooral toe naar een mooi eindresultaat, wij zijn echter minstens even geïnteresseerd in het proces en willen ervoor zorgen dat kunst in de gevangenis door en voor gedetineerden gecreëerd wordt. Met Count Me In! onderzoeken we hoe het artistieke proces zo participatief mogelijk georganiseerd kan worden.

Voorbeelden?

- Graffitiprojecten in Leuven-Hulp, Mechelen, Turnhout en Merksplas

Competentieversterking

Wat?

Vormingen ontwikkelen en organiseren voor gedetineerden om hun vaardigheden en competenties te versterken.

Waarom?

Actieve participatie creëert mogelijkheden om vaardigheden en competenties te ontwikkelen, maar om volwaardig te kunnen participeren zijn vorming en ondersteuning van deelnemers cruciaal.

Voorbeelden?

- Cursus weerbaarheidstraining door Arktos voor leden van het A-team in Ruiselede
- Start2Coach-cursus in Gent
- Opleiding sportcoaches in Leuven Centraal
- Skills4Life-training door Femma in Gent

Sportfatikken

Wat?

Sportfatikkenwerkingen versterken en praktijken en functieprofielen van verschillende gevangenis in kaart brengen. Opstart nieuwe sportfatikkenwerkingen faciliteren.

Waarom?

Gedetineerden inzetten om sportlessen te geven of ondersteunen is een win-win. Er is meer aanbod mogelijk en gedetineerden krijgen de kans om zelf iets te betekenen voor medegedetineerden. Competenties worden versterkt en ontwikkeld.

Voorbeelden?

- Inspiratie van bestaande sportfatikkenwerkingen in o.a. Oudenaarde, Wortel en Sint-Gillis.
- Opstart nieuwe sportfatikkenwerkingen in Gent en Dendermonde

Sportfatik © De Rode Antraciet

Co-creatie van (groene) ruimte

Wat?

Gedetineerden betrekken bij de inrichting en vormgeving van ruimte in de gevangenis.

Waarom?

Gedetineerden zijn de voornaamste gebruikers van de gevangenis. Wanneer een ruimte een nieuwe bestemming krijgt of ingericht wordt, vinden we het evident om hen hierbij te betrekken.

Voorbeelden?

- In Oudenaarde werd i.s.m. Bos+ een groene ruimte ingericht.

Zomerspelen

Wat?

Tijdens de zomer gedetineerden inzetten om activiteiten voor medegedetineerden te bedenken en organiseren.

Waarom?

De zomermaanden zijn vaak een moeilijke periode voor groepsaanbod in de gevangenis, het inzetten van gedetineerden kan een antwoord bieden. Bovendien is het werken binnen een vast kader en korte termijn ook interessant voor arresthuizen.

Voorbeelden

- In de zomer van 2022 werden zomerspelen georganiseerd in Dendermonde en Gent.

Groepsdynamica

Wat?

Vormingen rond groepsdynamica organiseren om personeel dat nauw betrokken is bij participatieve projecten in de gevangenis te ondersteunen.

Waarom?

Om participatie van gedetineerden mogelijk te maken en een positief leefklimaat te creëren is het noodzakelijk om ook personeel te vormen in deze werkwijze.

Voorbeelden?

- Vormingen groepsdynamica voor PBA's op de DVA in Hasselt

Radio/media

Wat?

Radio- en multimediprojecten op een participatieve manier mogelijk maken in gevangenis. Experimenteren en goede praktijken delen van binnen- en buitenland.

Waarom?

Radio, video, krant, ... allemaal media die toegankelijk gemaakt kunnen worden in een gevangenis en veel mogelijkheden bieden om een grote groep gedetineerden te bereiken in verschillende talen.

Voorbeelden?

- Voorbereiding van een meertalig radiostation in Haren i.s.m. RITCS

Al deze projecten zouden niet mogelijk geweest zijn zonder de samenwerking met onze partners binnen en buiten de gevangenis: Hulp en Dienstverlening, CAW, VOCVO, Justitie, sociaal-culturele en sportieve partners.

2023:

wat zit er nog aan te komen?

Count Me In! wil de kennis en ervaringen van deze projecten verzamelen om participatieve praktijken te verduurzamen via blauwdrukken, leidraden, maar ook via uitwisseling en netwerkmomenten tussen partners.

- Een verkenning van de mogelijkheden voor actieve participatie in arresthuizen
- Visieontwikkeling over participatie in een detentiehuis
- Projecten opstarten die inzetten op participatief werken met anderstaligen
- Methodieken verzamelen om participatief aan de slag te gaan met gedetineerden.
- De impact van actieve participatie op gedetineerden zichtbaar maken
- Lokale projecten ondersteunen binnen de 12 thema's van CMI

Tot slot plannen we in het vroege voorjaar van 2024 een netwerkevent om alle partners bij elkaar te brengen rond participatieve praktijken in gevangenis.

Save the date: 7 maart 2024!

Participatieve graffitiprojecten in de Noorderkempen

In de gevangenissen van Turnhout en Merksplas voert grijs niet langer de hoofdtoon. In 2022 engageerden gedetineerden zich in beide gevangenissen voor een participatief graffiti-traject. Onder begeleiding van graffitikunstenaars Sven Hardies en Dema One gingen ze creatief aan de slag met eigen ontwerpen en toverden ze de muren van de wandeling om tot kleurrijke graffitikunstwerken.*

Twee deelnemers, Hasan en Simon**, vertellen over hun ervaringen: wat ging goed? Wat was moeilijk? En hoe belangrijk vinden zij het om te kunnen participeren aan dergelijke artistieke trajecten? Ook begeleider Dema One getuigt over zijn ervaringen in de gevangenis van Merksplas.

Hasan, jij hebt deelgenomen aan het graffiti-project in Turnhout. Simon, jij nam deel in Merksplas. Waren jullie meteen gewonnen voor het idee, of hadden jullie wat aanmoediging nodig?

Hasan: Ik zag het direct wel zitten. Het leek een leuk project waar ik mij voor wou engageren. Niet dat ik echt artistieke ervaring had, ik heb wel eens een tekening gemaakt. Of iets voor mijn dochter geschilderd of getekend. Mijn vader kan wel heel goed tekenen, ik was wel benieuwd om te ontdekken of het ook in mijn genen zit. Bovendien krijg je zo de kans om buiten bezig te zijn, je spendeert meer tijd buiten de cel.

Simon: Ik was meteen overtuigd van de meerwaarde, zo iets gebeurt niet vaak in de gevangenis en bovendien was het voor onszelf. Het is wel altijd erg spannend: ga ik erbij zitten of niet? Je krijgt de flyer en schrijft je in, maar weet niet of je effectief kan deelnemen, dat geeft wel stress.

Wat vonden jullie van de begeleiding?

Hasan: We kregen goede begeleiding en ondersteuning, ook van Jasmine, de organisatieondersteuner en Lotte, cultuur- en sportfunctionaris, die mee de sfeer creëerden. Sven zelf was ook een fijne begeleider. Het klikte meteen, hij wist ons juist te benaderen.

Simon: Zonder Dema One hadden we dit niet gekund. We hebben veel van hem geleerd, vooral het durven spuiten: ga ik niets verkeerd doen? Het verpesten? Of die spuitbussen verspillen? In het begin was dat moeilijk. Maar Dema stelde ons op ons gemak, hij liet ons doen. Als het niet goed gelukt was hielp hij met corrigeren. Nu kan ik bijvoorbeeld mooie lijnen spuiten, ik weet hoe je een dikke of dunne lijn moet spuiten.

* Het graffiti-project in Turnhout kwam tot stand met ondersteuning van Stripgids, het traject in Merksplas gebeurde i.s.m. VOEM.

** Hasan en Simon zijn schuilnamen

“

We daagden elkaar uit, het was een beetje competitief, mannen onder elkaar. Wie maakt het mooiste werk? Maar we werkten ook samen aan de panelen, we hielpen elkaar.

En hoe was het om samen te werken met andere gedetineerden aan hetzelfde project?

Hasan: Het was een hele toffe groep. Ik kende ze niet allemaal, maar met de meesten kwam ik wel goed overeen.

Simon: We daagden elkaar uit, het was een beetje competitief, mannen onder elkaar. Wie maakt het mooiste werk? Maar we werkten ook samen aan de panelen, we hielpen elkaar.

Wat was het leukste aan heel het project?

Hasan: De vrijheid die je hebt en het gevoel dat je je beetje kan laten gaan. Je kunt even ontspannen, alles vergeten en jezelf bezighouden.

Simon: Het echt bezig zijn met de panelen zelf en samen de afwerking doen. En ook de positieve reacties van de anderen op de wandeling, ze konden niet geloven dat we dat zelf gedaan hadden.

Waren er ook drempels of moeilijkheden? Hoe heb je die aangepakt?

Hasan: Vooral onzekerheid of het wel goed genoeg was wat ik deed. Maar dan voelde ik wel steun vanuit de groep. Ondanks de verschillende persoonlijkheden heeft de groep het project echt mee 'gemaakt'.

Simon: Het groepje met vaste deelnemers zat wel goed maar het is vervelend als sommige mannen niet komen opdagen. Wanneer iemand twee keer niet komt, haal je die best van de lijst, zo kom je tot een betere groep. Voor de rest vond ik het heel goed georganiseerd, alles was in orde: de pakken, de maskers, ...

Graffiti project Turnhout © De Rode Antraciet

DEMA ONE

“De workshops zijn goed verlopen en het aantal deelnemers per workshop was goed: 4 tot 6 personen. De aanpak was wel anders in die zin dat er gewerkt werd over een langere periode en op een grotere oppervlakte. Dat maakte het mogelijk om betere instructies te geven en vaker terug te komen. De deelnemers kregen de kans om zich een beeld te vormen van de tekening die ze wilden maken rond het thema waar we samen voor hadden gekozen. Wat niet evident was aangezien er gewerkt werd met twee aparte groepen, die elkaar niet zagen.”

“Geduld is volgens mij het belangrijkste, en hen toestaan even hun dagelijkse beslommeringen los te laten. Als kunstenaar moet je beseffen dat je een wereld op zich betreedt, met eigen, zeer strikte regels. Het is belangrijk om je daarin flexibel te kunnen opstellen.”

“Voor mij was de betrokkenheid van de deelnemers erg belangrijk in het proces van het maken van de graffititekeningen. Het hoort bij het werk van de kunstenaar om aan te voelen wanneer je hen moet laten werken en wanneer je hen plezier moet laten beleven. Het is altijd moeilijk om volledig tevreden te zijn als artiest maar het belangrijkste is toch de betrokkenheid van de groep bij de realisatie van het kunstwerk.”

“Wat de deelnemers zelf betreft, ik hoop dat ze meer zelfvertrouwen hebben gekregen en dat ze positieve dingen kunnen bereiken.”

Graffiti project Merksplas © Eddy Meijs

“**Voor mij was de betrokkenheid van de deelnemers erg belangrijk in het proces van het maken van de graffititekeningen. Het hoort bij het werk van de kunstenaar om aan te voelen wanneer je hen moet laten werken en wanneer je hen plezier moet laten beleven.**”

**regionale
werking**

05

Sport & cultuur samen, regionaal en zelfsturend. Naar een nieuwe teamwerking.

“

De keuze om elke functionaris nu als aanspreekpunt te laten werken binnen één gevangenis vind ik wel een goede zaak. Ik heb nu meer ruimte om mij te focussen.

Teamtweedaagse september 2022 © De Rode Antraciet

In 2022 startten we binnen De Rode Antraciet met een andere manier van werken. Onze medewerkers zijn niet langer sport- óf cultuurfunctionaris, maar combineren nu beide disciplines binnen één functie. Per gevangenis is één medewerker het aanspreekpunt voor ons aanbod van sport én cultuur. Daarnaast gingen we volop voor een meer regionale werking waarbij gevangenissen worden geclusterd in 3 regio's. Elke regio wordt opgevolgd door een vast team: regioteam West (gevangenissen van Brugge, Ruiselede, Oudenaarde, Gent, Dendermonde en detentiehuis Kortrijk), regioteam Centraal (gevangenissen van Leuven Hulp & Centraal, Brussel, Mechelen en Hasselt) en regioteam Noord (gevangenissen van Antwerpen, Beveren, Wortel, Merksplas, Hoogstraten en Turnhout). Ten slotte zetten we in 2022 de eerste stappen om deze teams zelfsturend te maken.

We polsten bij drie van onze functionarissen hoe zij dit jaar van transitie hebben ervaren: Sara Delaere (gevangenis van Gent), Joëlle Kermarrec (gevangenis van Haren) en Koen Korteweg (gevangenis van Wortel).

Hoe ervaren jullie de combo van sport en cultuur binnen één functie en daarnaast de verantwoordelijkheid als aanspreekpunt voor één gevangenis?

Sara: Voor mij was dit niet zo'n verandering omdat ik voorheen al beide functies opnam in de gevangnissen van Leper en Ruselede en tijdens een korte vervanging in Brugge. Ik heb zelf een sportachtergrond dus voor het culturele luik was het wel wat zoeken. Omdat ik in meerdere gevangnissen werkte, was de tijd eigenlijk te beperkt om beide goed te kunnen opvolgen. De keuze om elke functionaris nu als aanspreekpunt te laten werken binnen één gevangenis vind ik wel een goede zaak. Ik heb nu meer ruimte om mij te focussen.

Koen: Je kan nu inderdaad binnen je gevangenis meer gewicht in de schaal leggen en meer kwalitatief te werk gaan. Je bent vaker aanwezig zodat je meer ondersteuning kan bieden aan bijvoorbeeld de sportfatikken. Het culturele aanbod erbij nemen zie ik als een uitdaging maar ik denk wel dat ik daarin groei en al een aantal mooie zaken heb verwezenlijkt zoals bijvoorbeeld een cursus 'Paint Like Bob Ross' samen met lesgeefster Elise.

Joëlle: Binnen ons regioteam zaten een aantal culturele profielen en enkele van hen hebben sport er heel makkelijk bijgenomen. Wanneer zaken onduidelijk zijn, kan er makkelijk aangeklopt worden bij collega's die meer expertise hebben op vlak van

sport en dat loopt heel vlot. Maar bij andere collega's loopt dit toch een stuk moeilijker: het sportaanbod geraakt niet vlot opgestart en de ondersteuning vanuit het team is niet altijd voldoende. De combo maken is dus niet altijd evident en vraagt blijvende aandacht.

In welke mate is de aanpak om een cultureel aanbod of sportief aanbod te organiseren anders of is er geen verschil?

Joëlle: Naar mijn aanvoelen is cultureel aanbod meer projectmatig. Er zijn bijvoorbeeld wel creatieve ateliers die het hele jaar doorlopen, maar over het algemeen gaat het over kortere reeksen. Een aanbod fitness of voetbal is meestal structureel ingepland, je hoeft dit niet telkens opnieuw op te starten. Ook de prijzen voor een cultureel aanbod liggen vaak hoger dan deze voor een sportaanbod.

Sara: Sport is inderdaad vaak structureler, het organiseren van cultuur vraagt daarom meer tijd.

Merken jullie een verschil in noden bij de gedetineerden tussen sport en cultuur?

Sara: In de gevangenis van Gent merk ik wel een verschil qua publiek. De deelnemers van het creatief atelier zijn niet dezelfde als degenen die de sportopleiding 'Start 2 coach' volgen. De vraag naar sportaanbod is ook groter.

Joëlle: Afgezien van het aanbod van de gevangenisbibliotheek dan, want daar is heel veel interesse voor vanuit de gedetineerden.

Hoe krijgt het regionaal werken binnen De Rode Antraciet vorm?

Sara: We komen maandelijks samen met ons regioteam. Op deze manier blijven we op de hoogte van de andere gevangnissen binnen de regio. We proberen meer aanbod te realiseren voor de ganse regio door bijvoorbeeld lesgevers in te zetten voor meerdere gevangnissen. Als het nodig is, vallen we in voor elkaar. Ik bied bijvoorbeeld

extra ondersteuning in de gevangenis van Dendermonde omdat we daar maar een halftijds tewerkgestelde collega hebben.

Koen: Elk regioteam zoekt hierin wat zijn weg. Wij geven het regionaal werken vorm door elkaar te inspireren maar elkaar ook te ondersteunen. Iedereen heeft zijn expertise en je probeert elkaar te helpen en bereikbaar te zijn. Ik krijg bijvoorbeeld binnen mijn team veel vragen over het fitnessaanbod en zo kan ik mijn expertise rond het fitnessgebeuren binnen detentie delen met mijn collega's.

Wat zijn uitdagingen verbonden aan het regionaal werken?

Joëlle: Door het regionale werken heb ik wel minder zicht op de activiteiten binnen de andere regio's. Dat is jammer want soms leunen gevangnissen uit verschillende regio's dicht bij elkaar aan op het vlak van regime, doelgroep of grootte van de gevangenis maar blijft de uitwisseling van info achterwege. Dit is iets wat we in de toekomst moeten bekijken.

Een andere uitdaging is de verdeling van inzet per gevangenis. We hebben niet de luxe om overal evenveel personeel in te zetten en de huidige inzet strookt niet altijd met de noden van de gevangenis. Binnen onze regio is het niet altijd makkelijk om ons hierop te organiseren. Fysieke ondersteuning is bijvoorbeeld niet evident maar we proberen elkaar wel digitaal te helpen.

“
Ik krijg binnen mijn team veel vragen over het fitnessaanbod en zo kan ik mijn expertise rond het fitnessgebeuren binnen detentie delen met mijn collega's.

“

**Soms leunen
gevangenissen uit
verschillende regio's
dichter bij elkaar
aan op het vlak van
regime, doelgroep
of grootte van de
gevangenis maar
blijft de uitwisseling
van info achterwege.
Dit is iets wat we in
de toekomst moeten
bekijken.**

Koen: Kennisdeling over de regio's heen is inderdaad een uitdaging. Maar op een teamdag met het ganse team kan er wel tijd gemaakt worden om zaken uit te wisselen. Anderzijds is het onmogelijk om altijd van alles op de hoogte te zijn, dat is gewoon niet realistisch. Je bent bezig binnen je lokale gevangenis, binnen je eigen regioteam, je neemt taken op binnen de gehele organisatie. Dat neemt natuurlijk niet weg dat we blijven zoeken hoe we elkaar boven de regio's heen kunnen informeren.

Voor de aansturing van de regioteams is een proces opgestart om deze teams zelfsturend te maken. Hoe loopt dit proces tot nu toe?

Koen: Er zijn zeker facetten die we als team zelf vorm kunnen geven maar er zijn ook zaken die we nog niet zelf kunnen bepalen. Zo liggen bijvoorbeeld de data voor overleg binnen het regioteam vast vanuit de organisatie terwijl we idealiter deze momenten zelf bepalen. Dus in welke mate we al volledig zelfsturend zijn, daar heb ik nog wat vragen bij.

Joëlle: Ik volg dit wel. Het was in het begin heel hard zoeken. Bepaalde info ontbrak waardoor het niet duidelijk was over welke zaken we zelf konden beslissen. Ik denk dat we nu zeker op de goede weg zitten. Ons team draait, we weten wie waar goed in is en kunnen deze expertise inzetten. Het is niet altijd evident want als iets niet goed loopt bij iemand, vind ik het niet makkelijk om je directe collega hierover aan te spreken. Dit voelt op dit moment niet als mijn taak maar dat komt misschien nog, dat zijn allemaal zaken die nog verder moeten groeien. Ook het kader vanuit de organisatie moet nog verder verfijnd worden.

Sara: Bij aanvang ontbrak inderdaad bepaalde info waardoor het moeilijk was te weten waarover we als team zelf konden beslissen en tot op welk niveau we beslissingen mochten nemen. Maar aan de andere kant loopt het wel goed binnen ons team. Iedereen neemt bepaalde taken op

binnen zijn of haar mogelijkheden en we vullen elkaar wel goed aan. Het is zeker nog niet perfect maar we zijn goed vertrokken.

Als laatste vraag blikken we graag al eens vooruit naar het nieuwe werkingsjaar 2023. Naar welke activiteit of welk project binnen je gevangenis kijk je met veel goesting uit?

Joëlle: Ik kijk heel erg uit naar het radioproject in Haren, een radio door en voor de gedetineerden. We hebben nog geen studio en er is nog veel voorbereidend werk maar we starten een eerste voortraject in maart 2023. Samen met een groep geïnteresseerde gedetineerden gaan we al aan de slag: een naam zoeken voor de radio, aanleren van interviewtechnieken, jingles kiezen,... om dan in september te starten met een eerste uitzending. Het is onze ambitie om op langere termijn uit te zenden in verschillende gevangenissen via een cloudsysteem. We zetten in op meertaligheid, het is iets nieuws...ik vind het zelf de max! We werken hiervoor samen met de gevangenis zelf en docenten en studenten van het RITCS.

Koen: Ik ben momenteel in de gevangenis van Wortel bezig met de voetbalopleiding Start 2 coach. Dit liep niet altijd op rolletjes maar ik vind het wel heel boeiend om nu tijd te maken om stages op te starten bij een aantal voetbalclubs. Zo heb ik vorige week iemand mee begeleid naar zijn stage bij de voetbalclub City Pirates en dat geeft mij wel veel voldoening. Ik hoop het project mooi

te kunnen afronden en dan ben ik een heel tevreden man. Het geeft mij energie om de deelnemers mee te ondersteunen in de stap naar hun stageplek. Ik kan die jongens niet in de kou laten staan en vind dat ik er moet zijn voor hen op dat moment. Op cultureel vlak kijk ik wel uit naar een nieuwe reeks 'modelschilderen' à la Francis Bacon.

Sara: Ik ben heel enthousiast over een mogelijk artistiek project samen met Opera Ballet Vlaanderen waarbij een groep gedetineerden samen een voorstelling gaat maken. Het is momenteel nog onzeker of dit in Gent kan doorgaan omwille van de overbevolking, verschillende activiteiten staan on hold, maar ik hoop van wel. Daarnaast ben ik een kijkje gaan nemen bij mijn collega Louise, aanspreekpunt voor de nieuwe gevangenis in Dendermonde, en ik was onder de indruk van de sportinfrastructuur daar: de fitnesszaal en sportzaal, en de vele mogelijkheden op het vlak van sport. Ik ga daar meehelpen om een sportfatikkenwerking uit de grond te stampen vanuit de ervaring in Gent. Dat zie ik heel goed zitten, zeker om iets vanaf nul mee op te starten!

Mooie plannen, die ongetwijfeld vervolgd worden in ons jaarverslag van 2023!

samenwerking onderwijs

Jong, lerend en inspirerend

Werken met stagiair(e)s in de gevangenis maakt deel uit van onze maatschappelijke opdracht. We vinden het belangrijk om jonge mensen de kans te geven om -in het kader van hun opleiding- ervaring op te doen in werken met gedetineerden en om de gevangeniscontext te leren kennen. Tegelijkertijd vormen ze de verbinding voor gedetineerden met de samenleving. We kunnen lang niet tegemoetkomen aan elke vraag naar een stageplek. Maar dat het ongetwijfeld een win-win is voor onze organisatie, onze medewerkers, de stagiair(e), de onderwijsinstelling en het wetenschappelijk onderzoek - dat bewijst het parcours van Marie-Lou Libbrecht.

Even terug in de tijd Marie-Lou, hoe en wanneer ben je bij ons terechtgekomen en wat heb je dan precies gedaan?

Marie-Lou: Ik ben in 2019 met jullie in contact gekomen. Ik was altijd al geïnteresseerd in het forensisch sociaal werk. Ik deed tijdens mijn opleiding aan de Universiteit Gent stages hier in België en in Zuid-Afrika rond dit onderwerp. In mijn laatste masterjaar was het uiteraard de bedoeling dat ik een thesis zou uitwerken. Er was een lijst met verschillende thesisonderwerpen, maar er was niet echt iets waar ik enorm voor gemotiveerd was en mij volledig voor wou smijten. Ik vond het jammer dat er geen enkel onderwerp was dat inging op dat forensische luik. Gelukkig was het ook toegelaten om een eigen onderwerp voor te stellen op voorwaarde dat

het voldoende gemotiveerd was en haalbaar was om uit te voeren. Omdat ik graag sport en ook in het secundair onderwijs sportwetenschappen studeerde, wou ik graag mijn interesses 'forensisch sociaal werk' en 'sport' in een thesis aan elkaar koppelen. Dat bracht de bal aan het rollen. Ik weet nog dat ik toen in de gevangenis van Gent op gesprek mocht komen bij Heather (*sport- en cultuurfunctionaris De Rode Antraciet*). We wisselden ideeën uit en bespraken ook de verdere aanpak. Met de hulp van Heather kon ik data verzamelen door met gedetineerden in gesprek te gaan en werd het mogelijk om een masterproef rond 'sport als aandachtspunt in de nazorg voor (ex-)gedetineerden' uit te werken.

Wist je al vlug dat in je masterproef eigenlijk best veel inhoud zat om een doctoraat te schrijven?

Marie-Lou: Zelf had ik nooit eerder aan een doctoraat gedacht, tot het moment dat Rudi (*Roose - voorzitter van de Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek aan de UGent*), mijn huidige promotor, de vraag stelde om een aanvraag in te dienen bij het FWO (*Fonds Wetenschappelijk Onderzoek*). Ik merkte tijdens het uitwerken van mijn masterproef wel al heel snel op dat er veel te weinig onderzoek gebeurt binnen gevangenis in het algemeen en meer specifiek vanuit het sociaal werk. Bijkomend wordt sport in of na detentie dikwijls als een bijzaak gezien, terwijl ikzelf sport in mijn leven echt niet zou kunnen missen. Ik

“
In samenwerking met De Rode Antraciet doe ik onderzoek in vijf verschillende gevangenis waar vijf verschillende sportprojecten lopende zijn of in de nabije toekomst uitgerold worden.

merkte ook op dat vrienden en familieleden dikwijls een vertekend beeld hebben van gedetineerden en de context van een gevangenis. Ik voelde dus wel altijd al de drang om hier mee aan de slag te gaan. Na mijn masterproef schreef ik een artikel voor EOS Wetenschap, om de bredere samenleving op een laagdrempelige manier te introduceren in dit thema.

Wat wil je precies onderzoeken in je doctoraat, welke methodes hanteer je daarbij en hoe verloopt het tot nog toe?

Marie-Lou: Mijn hoofdonderzoeksvraag gaat in op wat de betekenis is van sport voor de sociale re-integratie van (ex-)gedetineerden. Vanuit het sociaal werk en meer specifiek vanuit de *capability approach** als lens, vatten we de term re-integratie breed op, stellen we de gedetineerden centraal en luisteren we naar hun verhaal. In huidig onderzoek gebeurt dit veel te weinig. In samenwerking met De Rode Antraciet doe ik onderzoek in vijf verschillende gevangenissen waar vijf verschillende sportprojecten lopende zijn of in de nabije toekomst uitgerold worden. Ik doe participatieve observaties, dat wil zeggen dat ik letterlijk mee participeer met de gedetineerden in de sportprojecten. Op die manier krijg ik breed zicht op de context van de gevangenis en het volledige sportproject, alsook de deelnemers. Vervolgens voer ik ook interviews uit met gedetineerden die participeren in het sportproject en in één specifieke case ook met ex-gedetineerden die ik intensief opvolg na vrijlating.

“
Het feit dat Marie-Lou een prestigieuze doctoraatsbeurs van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen kon verwerven, bewijst dat het om fundamenteel interessant onderzoek gaat én dat Marie-Lou er de geschikte onderzoeker voor is.

De bedoeling is om antwoord te bieden op bovenstaande vraagstelling door een *realistic evaluation*** uit te voeren. Hiermee trachten we de onderliggende mechanismen aan te tonen die bepalen waarom een sportproject al dan niet werkt, voor wie en in welke context en dit door dus het perspectief van gedetineerden voorop te stellen. Binnen deze *realistic evaluation* wordt ook het perspectief van functionarissen van De Rode Antraciet, van penitentiair beambten, leden van de PSD, directieleden en beleidsactoren bevraagd om zo tot een breed CMO-model te komen. Dit is een model waar de context, mechanismen en uitkomsten van de sportprojecten aan bod komen.

Een doctoraat uitvoeren is af en toe wel een zoektocht, maar al bij al loopt het eigenlijk heel goed. Ik ben nog steeds enorm gemotiveerd en doe het fantastisch graag. Het is uitdagend, maar daar hou ik juist wel van! Daarnaast ben ik ook omringd door mensen van mijn vakgroep en van De Rode Antraciet die mij altijd willen helpen waar mogelijk. Het geeft mij heel veel voldoening en ook van de gedetineerden zelf krijg ik heel veel aanmoediging en respect.

Kan je al even een tip van de sluier lichten van wat er de komende jaren nog aankomt?

Marie-Lou: Afgelopen jaar vertoefde ik vaak in de gevangenis van Hasselt. Tijdens de zomer ging ik ook geregeld eens naar Oudenaarde. De komende jaren zal ik nog in de gevangenissen van Beveren, Antwerpen

en mogelijk ook in Haren aanwezig zijn. Uiteraard staat er naast veldonderzoek ook nog heel wat schrijfwerk op de planning. Geregeld zijn er seminaries of congressen waar ik presentaties geef en in contact kom met andere onderzoekers wat leidt tot boeiende feedbackmomenten.

Een vraag voor Prof. Dr. Pascal Delheye (promotor van het doctoraat en titularis van de UGent-Leerstool Frans Verheeke) en Prof. Dr. Rudi Roose (voorzitter van de Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek aan de UGent): Hoe belangrijk is dit wetenschappelijk onderzoek? En wat is voor jullie nu al duidelijk?

Prof. Dr. Rudi Roose: Het bestaande onderzoek vertrekt vaak vanuit een controleperspectief, waarbij re-integratie gezien wordt als non-recidive. Het risico bestaat dat daarbij de zingeving van mensen in detentie zelf en hun invulling van een zinvol leven over het hoofd wordt gezien. In dit onderzoek zetten we daar expliciet op in. Het is nu reeds duidelijk dat dit geen evidentie is, maar dat hier wel duidelijk nood aan is, gezien er nieuwe betekenissen aan sportactiviteiten kunnen worden gegeven. Sport kan bijvoorbeeld ‘doen dromen’... Net dit durven en mogen dromen, in een negatieve context als een gevangenis, is een belangrijke voorwaarde voor een zinvol leven.

Prof. Dr. Pascal Delheye: Belangrijk is ook dat dit onderzoek doorheen de spreekwoordelijke hokjes breekt. Het doctoraatsonderzoek is transdisciplinair van insteek: het bevindt zich op het wetenschappelijke kruispunt van disciplines als Sociaal Werk, Criminologie, Sportwetenschappen, Sociale en Politieke Wetenschappen... Het is ook niet zomaar een onderzoekje. Het feit dat Marie-Lou een prestigieuze doctoraatsbeurs van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen kon verwerven, bewijst dat het om fundamenteel interessant onderzoek gaat én dat Marie-Lou er de geschikte onderzoeker voor is. Ze heeft trouwens niet alleen de juiste skills en onderzoekscompetenties, maar is ook oprecht bekommerd om het humane perspectief van personen in detentie. Bovendien connecteert ze het onderzoek ook transnationaal. Zo heeft ze al een bijzonder boeiend onderzoeksverblijf aan de Royal Holloway University of London achter de rug.

Een slotvraag voor jou Marie-Lou: wat heb jij vooral geleerd de jongste jaren?

Marie-Lou: Ik ben mij nu pas bewust hoe belangrijk het is om je als onderzoeker onder te dompelen in je onderzoekssetting. Ik loop geregeld rond in de gevangenissen, snuif er de 'sfeer' op en integreer de gang van zaken in mijn onderzoek. Ik leerde hierdoor dat er veel verschillen zijn binnen de gevangenissen in Vlaanderen en Brussel, ondanks het feit dat ze dezelfde decreten, wetten en strategische plannen zouden moeten toepassen. Daarnaast ontdekte ik

“
Ik ben mij nu pas bewust hoe belangrijk het is om je als onderzoeker onder te dompelen in je onderzoekssetting. Ik loop geregeld rond in de gevangenissen, snuif er de 'sfeer' op en integreer de gang van zaken in mijn onderzoek.

dat je als onderzoeker wel degelijk heel wat impact hebt op het leven van mensen en dat je je daar altijd bewust van moet zijn. Een interview uitvoeren is niet jij die als onderzoeker gewoonweg enkele vragen stelt, je zet mensen soms echt aan het denken, ze beginnen te reflecteren over de vragen die jij hen stelt, wat opnieuw tot nieuwe inzichten of acties bij henzelf kan leiden.

*De Capability Approach verbindt individuele vermogens van mensen met de noodzaak van collectieve en publieke hulpbronnen. De benadering biedt houvast voor een kritische dialoog over wat een 'goed leven' betekent.

**De realistic evaluation richt zich op de aanwezige context en de onderliggende mechanismen en probeert te verklaren waarom een complexe interventie werkt (of juist niet).

**responsa-
bilisering**

OD7

De Smaak van Verhalen: gedetineerden en burgers koken samen in de gevangenis

Deelnemers Leen & Wesley © De Rode Antraciet

Tien verschillende mensen, tien verschillende smaken, tien verschillende verhalen. In het najaar van 2022 gingen vijf gedetineerden en vijf vrije burgers in de gevangenis van Hasselt met elkaar in gesprek over ... eten! Want eten verbindt en overstijgt muren. Dat werd snel duidelijk tijdens de samenkomsten. Iedere keer bracht iemand een recept mee dat samen klaargemaakt werd. Door samen te koken en met elkaar te praten, leerden de deelnemers elkaar beter kennen en leerden ze om elk hun eigen verhaal te vertellen aan elkaar. Wij vroegen aan twee deelnemers, Wesley en Leen, hoe ze het hele traject ervaren hebben.

Leen, had je eerder al deelgenomen aan activiteiten met een link naar detentie of was het volledig nieuw?

Leen: Het was de eerste keer dat ik zoiets deed. Wat mij aansprak? Je hebt een bepaald beeld van de gevangenis maar uiteindelijk is iedereen een mens en maakt iedereen fouten. Daarom wilde ik wel meedoen aan dit project. Ook om de mensen achter de gevangenen te leren kennen.

Bij het intakegesprek heb ik wel vragen gesteld over de veiligheid, daar maakte ik me wat zorgen over. Maar eigenlijk was het helemaal ok. Ik denk dat men bij de selectie van de gedetineerden die deelnemen daar

ook wel rekening mee houdt, dat ze je niet bij de 'zware gevallen' zetten. Ik weet het eigenlijk niet, maar het boeit me ook niet meer, daarin is mijn *mind* wel *geswitcht*.

En wat was jouw motivatie Wesley?

Wesley: In de eerste plaats het lekkere eten, want dat mis je toch wel als je in de gevangenis zit (*lacht*). Maar eens ik bezig was met het project, sprak het grote geheel me aan: de mensen die je leert kennen van buiten, je bent blij dat je met hen een gesprek kan hebben. Hierbinnen draag je toch altijd een klein beetje een masker, en je stelt je anders op dan als je buiten de gevangenis bent. Dat kon ik nu wel even loslaten. Je bent tussen mensen die je aanvaarden zoals je bent, en dat was uiteindelijk toch de reden dat ik het hele traject heb uitgedaan en waarom ik ook echt graag naar hier kwam.

Hoe verliep de kennismaking met de gevangenis en de andere deelnemers?

Leen: Toen ik hier de eerste keer aankwam, vond ik dat best intimiderend. De hele procedure om de gevangenis binnen te komen, de lange gangen en de zware deuren. Ik dacht ook dat iedere gedetineerde een computer op zijn cel kon hebben en op internet dingen kon opzoeken, maar dat bleek dus niet het geval te zijn, zij zijn helemaal afgesloten van de buitenwereld. Dat vond ik heel bizar, dat strookte echt niet met mijn beeld.

En dan de kennismaking, dat was in het begin een beetje onwennig. Maar we werden goed begeleid, we konden delen wat we zelf wilden en er was eigenlijk direct een heel open sfeer. Er was nooit argwaan, en dat was fijn.

“
Je bent tussen mensen die je aanvaarden zoals je bent, en dat was uiteindelijk toch de reden dat ik het hele traject heb uitgedaan en waarom ik ook echt graag naar hier kwam.”

Wesley: Bij mij was het in het begin aftasten. Je denkt toch altijd: wat gaan mensen van mij denken? Op het einde van het traject heb ik gevraagd wat hun mening was over ons en dat waren toch heel positieve reacties die ik kreeg. Ik ben daar zelf heel voorzichtig in, omdat je als gedetineerde toch met heel veel vooroordelen te maken krijgt.

Leen: Vanaf het moment dat we in het lokaal waren en we zaten in de kring koffie te drinken, dan was het alsof we niet meer in de gevangenis waren. Dan was het net alsof we gewoon met een groep mensen samen gingen koken, het verschil was weg op dat moment. Pas als er dan iets verteld werd beseften we weer: 'ah ja, wat erg'... Vaak hadden we ook compassie dan.

Wesley: Dat vond ik ook wel heel mooi, dat jullie veel vroegen aan ons, van hoe is dit en hoe is dat? Dat jullie daar interesse voor toonden, en dan zeiden: maar dat kan toch niet! Jullie leefden heel fel mee daarin.

Is er iets dat je altijd zal bijblijven van deze ervaring? Een specifiek voorval of een verhaal?

Leen: Bij mij zijn dat vooral de mensen. Nu het gedaan is vind ik het erg dat ik hen niet meer zie. Wat ik verder meeneem, is dat mijn beeld toch wel veranderd is. Het feit dat gedetineerden afgesneden zijn van communicatie, en dat ik dat niet wist. En gewoon ook het gezellig samenzijn met gedetineerden, dat daar niks mis mee is.

Wesley: Bij mij was dat ook wel zo. Even het gevoel van gedetineerde kwijt zijn. Elke keer samen eten, alsof je iedere zaterdag een kerstdiner aan het maken was (*lacht*). Toen het stopte heb ik het echt gemist. Een speciale ervaring, en misschien zelfs de mooiste die ik ooit had. Dat klinkt waarschijnlijk raar, omdat het in de gevangenis was.

Was het een meerwaarde voor jou dat er mensen van buiten deelnamen? Of had het ook net zo goed met tien mensen van binnen kunnen doorgaan?

Wesley: Ik denk dat het dat net speciaal maakte. En gezellig. Als je hetzelfde project met tien gedetineerden doet, ik weet niet of dat hetzelfde effect zou hebben. Ik denk het niet. Op deze manier vond ik het ideaal.

Waren er ook moeilijke momenten of bepaalde problemen die overwonnen moesten worden?

Wesley: Vooral op vlak van het koken zelf. Pannenkoeken bakken, dat nam heel veel tijd in beslag. De vuurtjes vielen altijd uit en we hadden maar een paar uur. Uiteindelijk zijn we die dan in de grootkeuken gaan bakken. Het kwam wel van pas dat ik al in die keuken gewerkt had en aan de chef kon vragen of we het daar niet mochten doen. Dus voilà, we hebben onze problemen wel opgelost!

Leen: Die keuken was inderdaad echt niet uitgerust om met twaalf mensen in te koken. Dat was dikwijls frustrerend. We hebben ons altijd wel beholpen maar soms was het toch echt niet zoals het moest. En één keer zijn de toiletten overgelopen, toen moest een van de begeleidsters aan het dweilen. Maar andere moeilijke, emotionele momenten hebben we eigenlijk niet gehad hé?

Wesley: Ik toch wel. Vooral dan het verhaal van mijn papa dat gelinkt was aan mijn recept. Als ik dat vertel, dan staan de tranen toch altijd weer in mijn ogen. Maar door het te delen is het ook wel een stukje verwerking.

Vertel je ook aan andere mensen over deze ervaring, of ervaar je daarin een drempel?

Leen: Ik wel, want ik speel doedelzak en die repetitie begint op dezelfde dag om zes uur. Ik heb dan moeten zeggen dat ik tien weken lang pas om half 7 kon beginnen omdat ik 'moest gaan koken in de gevangenis' (*lacht*). En dan heb ik uitgelegd waarom ik dat deed en hoe het mijn beeld over de gevangenis had veranderd. Dus ik denk dat ik positieve reclame gemaakt heb, niet voor het gevangeniswezen op zich, maar wel voor de mensen die er verblijven, dat je die niet allemaal over dezelfde kam moet scheren. Het boekje met recepten en verhalen, dat heb ik ook aan verschillende mensen laten zien, ik heb ze in mijn auto liggen en straks ga ik eentje aan mijn dirigent geven.

“
Nu wij met vijf burgers hebben deelgenomen, zijn wij een beetje ambassadeurs geworden die daarover kunnen vertellen en het beeld over detentie kunnen bijstellen.

Super! Wat waren de reacties zoal?

Leen: Ik had de boekjes eerst aan mijn kinderen laten zien. Die dachten dat we veel exotischere gerechten zouden maken. Dan heb ik uitgelegd dat het geen echt kookboek is, maar vooral de persoonlijke lievelingsgerechten van de deelnemers en de verhalen erachter. Buiten struisvogel en het Turks gebak gaat het vooral om gewone Vlaamse kost.

Wesley: Als je hier al even zit, is dat net wel wat je mist! Voor ons was dat niet zo gewoon, je hecht op de duur veel meer aan de simpele, gewone dingen, zoals een lekkere biefstuk. Ik kreeg ook best wat jaloezische reacties van andere gedetineerden op sectie, maar ze gunden het ons ook wel.

Wat is volgens jou het maatschappelijke belang van dit soort initiatieven? Kan het echt iets veranderen aan hoe mensen kijken naar gedetineerden of detentie?

Leen: Dat gaat dan vooral over het beeld dat mensen hebben van de gevangenis. En nu wij met vijf burgers hebben deelgenomen, zijn wij een beetje ambassadeurs geworden die daarover kunnen vertellen en het beeld over detentie kunnen bijstellen. Het is niet omdat je iets fouts hebt gedaan en een gevangenisstraf hebt gekregen, dat je met de vinger moet gewezen worden. Het stigma dat rond die mensen hangt, is niet nodig volgens mij. Maar helaas denk ik dat dat nog heel moeilijk ligt in de samenleving.

Wesley: Voor mij werkt het eigenlijk net hetzelfde. Mijn angst voor vooroordelen bleek onterecht. Het was ook wel fijn om onze frustraties te kunnen delen over de gang van zaken binnen justitie, de starheid, de bureaucratie, de onlogische regeltjes soms... zodat mensen beseffen dat het allemaal niet loopt zoals het zou moeten en begrip hebben voor onze situatie.

Om af te sluiten, welk woord of welke zin vat het hele project voor jullie samen?

Leen: Nieuwe vrienden!

Wesley: Vrienden sowieso. Maar het was ook lekker, en plezant, een aangename verrassing in detentietijd, die alles wat draaglijker maakte. En zo zou ik nog wel even kunnen doorgaan (*lacht*).

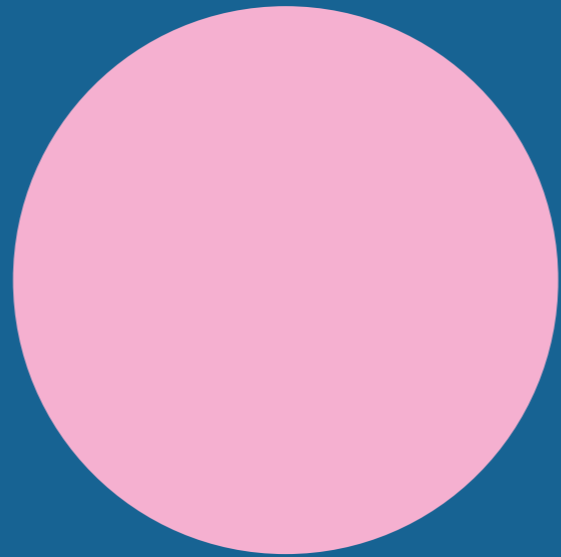

Klik hier voor de recepten Wesley's Witlof en Leens Applecrumble

'De smaak van verhalen' was een initiatief van Avansa Limburg, De Rode Antraciet en gevangenis Hasselt in het kader van het project Dialoog.

vrijwilligers werking

08

Bij De Rode Antraciet dragen we vrijwilligerswerk hoog in het vaandel. Zonder onze vrijwilligers zouden we met heel wat minder slagkracht ons werk in de gevangenissen kunnen realiseren. Niet alleen brengen ze de nodige expertise op vlak van sport of cultuur naar binnen, ze zorgen ook voor de broodnodige link met de samenleving. Voor de gedetineerden vormen zij de brug met het leven buiten de muren, een stukje 'normaliteit' binnen de context van detentie. In 2022 kon het vrijwilligerswerk in de gevangenissen gelukkig ook weer volop van start gaan. We laten graag twee van onze vrijwilligers aan het woord: Charlotte, die vorig jaar startte als begeleider van het fictieatelier in de gevangenis van Oudenaarde, en Roeland, al verschillende jaren begeleider van het teken- en schilderatelier in Leuven-Centraal.

Charlotte, begeleider van het fictieatelier in de gevangenis van Oudenaarde

Charlotte, hoe ben je ertoe gekomen om vrijwilliger te worden bij De Rode Antraciet?

Charlotte: Via mijn lerarenopleiding in Film en Schrijven kwam ik in contact met Tom Dupont. Hij had al ervaring met creatieve ateliers voor gedetineerden en wilde een fictieatelier starten met gedetineerden in Oudenaarde. Dat boeide me en ik startte het fictieatelier aanvankelijk als onderdeel van een onderzoeksstage. Na afloop wilde ik graag verder aan de slag met de cursisten en hun ideeën en projecten. Vooral ook omdat de verfilming van hun filmscenario's nog moest gebeuren en het mij jammer leek om dit eindresultaat te moeten missen na al het creatieve werk samen.

Vanuit welke drive of welke filosofie werk je?

Charlotte: Ik vertrek vanuit de gedachte dat leerplezier leidt tot de beste creatieve processen en het besef dat het proces minstens even belangrijk is als het resultaat. Het is een kwestie van groeien, van zaken uit te proberen, kritisch durven zijn en jezelf verrassen.

Hoe zou je je aanpak omschrijven?

Charlotte: Ik probeer een balans te zoeken tussen het aanreiken van interessante tools en technieken die helpen bij de creatie en het zo goed mogelijk coachen van ieders individuele projecten. Bij dat laatste zorg ik voor een wisselwerking tussen één op één coaching en sessies in groep waarbij ideeën in een veilige omgeving uitgewisseld worden

en inspiratie kan groeien uit tekstanalyse en brainstorming. De samenwerking met Tom, in een soort co-teaching, is hierbij ideaal, aangezien wij met zijn tweeën meer op maat kunnen werken van de specifieke noden en verwachtingen van iedere cursist, op elk moment van het maakproces.

Hoe verliep het eerste contact met gedetineerden?

Charlotte: Het eerste contact verliep vlot. Er was naar mijn gevoel vrij snel een klik en een fijne, creatieve sfeer met respect voor ieders ideeën en interesses. Soms was het een beetje zoeken, maar dat is altijd zo in een schrijfproces waarbij de ene graag individueler aan de slag gaat en de ander liever een klankbord heeft.

Wat is voor jou het grootste verschil tussen lesgeven buiten en binnen de gevangenis?

Charlotte: Het gaat om dezelfde leerprocessen: wat wil ik graag vertellen? Hoe kan ik dit het beste vertellen? De eerste stappen in de wereld van de fictie zijn altijd spannend, in welke leercontext dan ook. Maar binnen de gevangenis is het wel meer zoeken naar wat er precies mogelijk is en welke middelen toegelaten zijn. Het vraagt extra creativiteit om bijvoorbeeld het gebrek aan montagesoftware of internettoegang op te vangen. Ook is het vaak tot het laatste moment afwachten of het atelier kan doorgaan en is er wat meer onzekerheid over het aantal cursisten.

Inhoudelijk stemmen we het atelier meer af op de interesses van de cursisten, veel gebeurt in samenspraak met hen, er is dus veel vrijheid. Anderzijds moeten we dan weer creatief omgaan met het feit dat gedetineerden niet herkenbaar in beeld gebracht mogen worden, dat heeft directe invloed op de aard van het verhaal, de personages, de manier waarop zij in beeld gebracht worden en op de zoektocht naar eventuele extra acteurs.

“
De eerste stappen in de wereld van de fictie zijn altijd spannend, in welke leercontext dan ook. Maar binnen de gevangenis is het wel meer zoeken naar wat er precies mogelijk is en welke middelen toegelaten zijn.

Kan je de context van de gevangenis en detentie buitensluiten tijdens het fictieatelier?

Charlotte: De ruimtes waarin we werken roepen de nodige rust en concentratie op. Bovendien is er echt ruimte en materiaal voor verschillende soorten werkvormen zoals schrijven, bespreken, filmfragmenten projecteren, werken aan de computer, filmen enz. Ik heb het gevoel dat cursisten even kunnen ademhalen door tijdelijk te vertoeven in boeiende verhalen en te werken vanuit de eigen creativiteit. Er heerst dan ook een ontspannen sfeer met af en toe het nodige plezier.

Wat haal jij zelf uit deze job?

Charlotte: Ik vind het fijn om vanuit mijn eigen expertise en interesse anderen te begeleiden in hun interesses en talenten, dat inspireert en motiveert me. Dat ik dit kan doen in een niet-evidente context voor cursisten die deze creatieve onderdompeling extra hard nodig hebben, geeft mij een enigszins nuttig gevoel. Ik hoop bij te dragen aan het concretiseren van hun hersenspinsels en hen in de tussentijd ook een plezierige tijd te geven.

Wat vind je wel eens moeilijk gaan of waar loop je soms tegenaan?

Charlotte: Het creëren van verhalen is een persoonlijk proces en het valt sommige cursisten soms moeilijk om te graven in intense gevoelens of ervaringen, of ze haken af om redenen die gerelateerd zijn aan hun persoonlijke situatie als gedetineerde. Dan is het kwestie van hen terug te proberen motiveren en het eventueel op een andere manier aan te pakken.

Heb je het gevoel dat je echt iets bijdraagt aan de (huidige of toekomstige) situatie van gedetineerden?

Charlotte: Ja, toch wel! Mentaal is het een must dat mensen uitgedaagd blijven worden, zeker ook creatief, wat de context ook is. Volgens mij slagen we hier met het atelier zeker in.

Wat zijn de verdere ambities en plannen met het fictieatelier?

Charlotte: De komende maanden gaan we de opnames voorbereiden van scenario's die de cursisten hebben geschreven. De opnames zijn verspreid over een drietal weekends, wat best ambitieus is gezien de weinige middelen, de niet-professionele acteurs, de locatie, ... *fingers crossed!* Daarna volgen de montages, en komen we tot finale versies van de verfilmingen die we graag zouden vertonen in de gevangenis van Oudenaarde.

Hoe heb je als vrijwilliger de samenwerking met De Rode Antraciet ervaren tot nu toe?

Charlotte: Zeer positief. Men staat altijd klaar om te helpen, met aanvragen voor materiaal, met duidelijke communicatie, enz. Ook toen ik door een verandering in mijn professionele situatie het atelier nog maar af en toe kon opvolgen, waren ze begripvol en flexibel.

Roeland Kotsch, begeleider van het teken- en schilderatelier in Leuven Centraal

Roeland, hoe ben je er in de eerste plaats toe gekomen om vrijwilliger te worden bij De Rode Antraciet?

Roeland: Heel eenvoudig, een vriendin had de oproep zien passeren op sociale media en zei me: 'Ik denk dat dit echt iets voor jou is, neem maar contact op'. En dat heb ik gedaan.

Vanuit welke drive of welke filosofie werk je?

Roeland: Ik heb geen schrik van mensen met een bepaald stigma. En al ben ik geen

gelovige, is de gevangenen bezoeken niet één van de 7 werken van barmhartigheid? (*lacht*) Ik heb het zeer goed, daarom wil ik iets doen voor mensen waar niet zoveel sympathie voor is, waar niet zoveel voor gebeurt. Geen enkel ander werk zou ik gratis doen. Hoewel het didactisch niet zo eenvoudig is allemaal. Gedetineerden hebben al zoveel structuur, daarom wil ik hen zoveel mogelijk vrijlaten. Anderzijds is er de vraag: 'Leer ons iets!' Daarom vond ik: ik moet het doen, met mijn bagage, om die balans te vinden.

Kan je je aanpak concreet omschrijven?

Roeland: Ik probeer een traject op te bouwen. Mensen haken af, andere mensen komen erbij, maar het traject loopt verder. We vertrekken vanuit een groepskennis die ik vervolgens uitbouw. Basisnoties van het tekenen, omgaan met vorm, licht en donker, beeld. Alle artistiek-technische aspecten dus en hierin stap voor stap verder gaan. Geleidelijk aan maken we de overgang van tekenen naar schilderen, maar niets heeft haast. Ik hoef geen programma af te werken. Met de tools die ik hen aanreik, laat ik ze geregeld los om zelf iets te creëren. Bepaalde mensen zijn sowieso wat meer gericht op hun eigen ding doen, dat wil ik zeker ook toelaten. Ik leg de lat niet té hoog, zodat iedereen mee kan. Hierdoor ontstaat een gevoel van mogelijkheden en vrijheid, ook op sociaal gebied. Voor mij is dit ook een oefening en een uitdaging en vraag ik me soms af: ben ik wel goed bezig?

Zelfportret © Roeland Kotsch

08: vrijwilligerswerking

Teken- en schilderatelier Leuven Centraal © De Rode Antraciet

Hoe anders is het werken in deze context, dan pakweg docent zijn aan de PXL?

Roeland: Het zijn allemaal mannen, gedepriveerd van het contact met vrouwen. Groepsdynamisch is dat een gemis, dat is het grootste verschil. Anderzijds valt op: het zijn gewoon mensen, ze functioneren zoals andere groepen. Toch zie je wel mensen met een wat complexe psychiatrische achtergrond, wat dysfunctioneel gedrag. Het is een kwestie van vooral gezond verstand te gebruiken in de omgang.

Kan je de context van de gevangenis en detentie buitensluiten in het atelier?

Roeland: Ja, dat loopt gesmeerd, die wereld komt niet binnen. Ik ben ook heel tevreden dat we goed materiaal hebben. Het zou heel moeilijk worden als we dat niet hadden.

“
Ik heb het zeer goed,
daarom wil ik iets
doen voor mensen
waar niet zoveel
sympathie voor is,
waar niet zoveel
voor gebeurt.”

Heb je een mooie anekdote of een fijn moment dat je is bijgebleven?

Roeland: Dat was al bij de eerste les, bij de rondvraag: 'Wat wil je hier komen doen?' Een deelnemer antwoordde: 'Dit is de enige manier waarop ik denk dat ik het hier ga overleven.' En er is ook de ambitie van die andere deelnemer om met zijn werk naar buiten te komen. Zijn engagement elke keer, hij gaat er ongelooflijk voor! Hij is zo dankbaar voor alles wat ik kan aanbrengen, wat ik aanleer.

Wat zijn de ambities en plannen met het atelier?

Roeland: Dat is een stap waarin ik nog niet geslaagd ben: de stap naar de buitenwereld. Er zijn nu wel de projectmogelijkheden in Leuven voor het stadsfestival 'Bouts 2023 – New Horizons'. Ik voel me er nu toe verplicht om met het werk van het atelier meer naar buiten te komen. Dat is iets dat ik samen met de cultuurfunctionaris van De Rode Antraciet kan opnemen.

Hoe heb je de samenwerking met De Rode Antraciet tot nu toe ervaren?

Roeland: Daar ben ik heel tevreden over: als ik materiaal vraag, is het er de volgende week. We komen niets tekort. Het is heel fijn als de logistiek gesmeerd loopt. Ik voel dat de functionaris van De Rode Antraciet het atelier ondersteunt en we blijven heel regelmatig in contact.

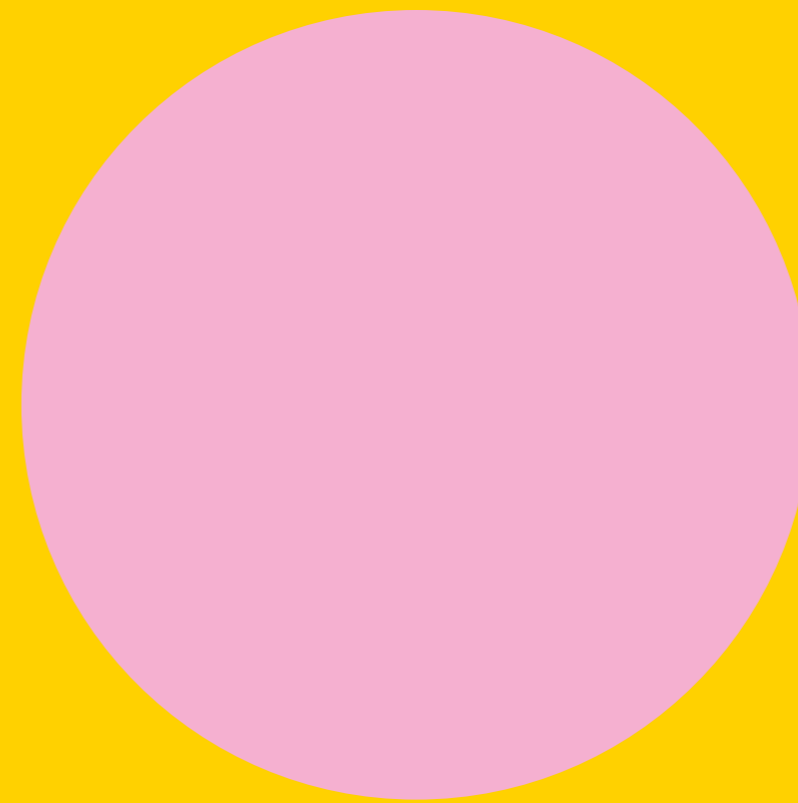
“
Een deelnemer
antwoordde:
‘Dit is de enige
manier waarop
ik denk dat ik het
hier ga overleven’

🌐 [Bekijk het werk van Roeland via Home | Roeland Kotsch](#)

**samenwerking
partners**

09

‘Start2coach’: pilotproject in samenwerking met Sport Vlaanderen

In samenwerking met Sport Vlaanderen werd in het najaar van 2022 in de gevangenis van Gent de laagdrempelige sportopleiding Start2coach gegeven. De focus van de opleiding ligt voornamelijk op het didactische aspect en is sporttakoverschrijdend. Deelnemers die slagen voor de opleiding krijgen een certificaat. Wanneer ze buiten de gevangenis de opleiding verderzetten, krijgen ze met dit certificaat een vrijstelling voor de basismodule. Ze kunnen dan verder instappen in de initiatorcursus waar ze een specifieke sporttak kiezen. We vroegen aan lesgever Jannes Bautmans en deelnemer Arno hoe ze dit pilotproject in de gevangenis van Gent hebben ervaren.

Jannes, hoe ben je als lesgever terechtgekomen in de gevangenis?

Jannes: Ik ben ongeveer twee jaar geleden begonnen als stagiair in de Brusselse gevangnissen. Daarna kwam er ook Dendermonde bij als stageplaats. Na mijn stage ging ik effectief werken als sportlesgever in Dendermonde, Brussel en ook even in Mechelen. In die gevangnissen gaf ik enkel sportlessen. Als onderdeel van de opleiding Start2coach kwam er nu ook een stukje theorie bij. Het was Louise, functionaris in Dendermonde, die me op de hoogte bracht van het pilotproject in Gent en polste of ik geen interesse had om dit mee te begeleiden. Ik vond het wel tof om theorie te geven. Ik studeer in mijn opleiding de educatieve master dus ik vond het zeker interessant om de cursus te vertalen naar de theorie en de deelnemers.

Wat is je motivatie om met deze doelgroep te werken?

Jannes: Toen ik tijdens mijn studie een stageplaats moest zoeken had ik geen idee wat ik wilde doen, maar ik wist wel dat ik niet gewoon personal coach wou worden, dus ben ik op zoek gegaan naar iets anders. Op die manier ben ik in de gevangenis terechtgekomen en vanaf het eerste moment had ik interesse om daarin verder te gaan. Ik heb bij deze doelgroep echt het gevoel dat ik iets kan betekenen en dat ik een meerwaarde kan zijn. Als externe word ik goed ontvangen door de gedetineerden en ze zijn altijd heel open en vriendelijk en hebben veel respect.

Waren er ook bepaalde drempels of problemen die je niet verwacht had? En hoe heb je die aangepakt?

Jannes: Wat de groep betreft heb ik geen problemen ondervonden. Het was nieuw voor mij om te werken met een gemengde groep maar ook dat is gelukt. Daarnaast was het soms moeilijk om de cursus te geven zonder wifi-toegang en binnen de beperkingen van de infrastructuur, maar ook dat is uiteindelijk goed gelukt.

Wat is voor jou het belang van sport in de gevangenis? Welke impact heeft het volgens jou?

Jannes: Gedetineerden zitten bijna een hele dag en nacht in hun cel. Ook al is het maar

“
Ik heb bij deze doelgroep echt het gevoel dat ik iets kan betekenen en dat ik een meerwaarde kan zijn. Als externe word ik goed ontvangen door de gedetineerden en ze zijn altijd heel open en vriendelijk en hebben veel respect.

een uurtje of iets langer dat ze hun cel eens kunnen verlaten, ik denk dat dat zeker een grote impact heeft op hen. De fysieke impact is waarschijnlijk beperkt door die korte duur, maar de mentale impact is wel groot volgens mij. Zo zien ze ook eens andere mensen dan hun celgenoten, ze hebben sociaal contact en gewoon eens rondlopen

in de gevangenis kan al veel doen. Zo had een gedetineerde tijdens een uurtje sport zijn verhaal gedaan tegen mij. Op het einde bedankte hij me om er te zijn en eens te luisteren, om de tijd te nemen daarvoor. Dat apprecieerde ik wel.

Heb je er zelf ook iets uit geleerd?

Jannes: Ik heb vooral geleerd hoe ik met de gedetineerden kan omgaan en dat ik niet te snel vooroordelen moet hebben over mensen. Niet zwart-wit denken maar de dingen breder bekijken.

Arno, kan je in het kort schetsen wat deze opleiding inhoudt en wat het doel ervan is?

Arno: We hebben vooral geleerd hoe we moeten omgaan met een team of groep en hoe iedereen plezier kan beleven in zijn sport. We hebben ook geleerd hoe we een training moeten opbouwen en hoe we sporters een oefening kunnen aanleren op beginnersniveau om dit vervolgens geleidelijk aan op te bouwen.

Was je meteen geïnteresseerd om deel te nemen en had je al wat ervaring in (sport) begeleiding?

Arno: Ik hoorde over de opleiding via Justitieel Welzijnswerk. Ze spraken mij aan omdat ik veel met sport bezig ben en daarom misschien interesse had. Dat was ook zo, ze moesten me niet extra aanmoedigen.

Twee jaar geleden begon ik te sporten, ik heb ook al een aantal marathons meegedaan en andere activiteiten die georganiseerd werden door Sport Vlaanderen. Ik heb zelf nooit sportlessen gegeven maar in het verleden was ik wel vrijwilliger in het UZ Gent in het revalidatiecentrum. Daar ging ik met mensen met een beperking en mensen die aan het revalideren waren mee naar het zwembad om hen te begeleiden tijdens het zwemmen. Daarnaast ben ik scoutsleider geweest, dus ik heb wel wat ervaring met voor een groep staan, al is dat natuurlijk niet hetzelfde als een training opbouwen en oefeningen aanleren.

Hoe komt het dat je pas twee jaar geleden echt bent beginnen sporten? Was je ervoor dan totaal niet sportief?

Arno: Ervoor was ik niet gezond bezig, ik dronk veel en zat in slechte milieus. Dan heb ik sport leren kennen en merkte ik dat ik daar veel energie uithaalde. Ik merkte dat het mij veel voldoening gaf en dat ik meer zelfvertrouwen kreeg, op die manier voelde ik mij ook veel beter in mijn vel.

Wil je later, na detentie, nog iets verder doen met sport of gezondheid?

Arno: Ik ben kok van opleiding en ben nu ook bezig met een extra opleiding kruidengeneeskunde dus daar wil ik sowieso mee verder eens ik buiten ben. Ook sport en beweging wil ik verderzetten als ik buiten ben en misschien wil ik wel coach worden in voeding en beweging. Ik vind het belangrijk

“**Ik heb geleerd dat iedereen fouten maakt. Ook de lesgever gaf aan dat hij nog fouten maakt en dat dat zeker niet erg is. Ik heb handvaten gekregen om met meer zelfvertrouwen voor een groep te staan.**”

dat mensen weten hoe je moet bewegen en sporten.

Wat heb je concreet geleerd via de opleiding? Of wat was voor jou het belangrijkste?

Arno: We hebben veel geleerd rond het veilig opbouwen van een training: opwarming en stretchen is heel belangrijk, en rekening houden met de omgeving waarin je lesgeeft.

Maar het ging niet altijd alleen maar over sport: ook over hoe je moet omgaan met pestgedrag, met iemand die wat lastiger doet, hoe je positieve feedback geeft. Allemaal zaken die ik ook in het dagelijkse leven kan toepassen, bijvoorbeeld tijdens mijn werk in de keuken. Het is heel gemakkelijk om iets negatiefs tegen iemand te zeggen, maar we hebben geleerd dat je dat ook op een positieve manier kan brengen zonder dat het kwetsend wordt voor de persoon in kwestie.

Ik heb geleerd dat iedereen fouten maakt. Ook de lesgever gaf aan dat hij nog fouten maakt en dat dat zeker niet erg is. Ik heb handvaten gekregen om met meer zelfvertrouwen voor een groep te staan.

Wat was er misschien moeilijk aan het hele traject? Kwam je bepaalde problemen tegen?

Arno: Het moeilijkste voor mij was vooral dat ik alle deelnemers kende en dat ik aan hen moest lesgeven. Voor mij zou het gemakkelijker geweest zijn om voor een groep onbekenden te staan.

In het begin voel je nog niet goed aan hoe je een les goed moet organiseren. Soms vergeet je dan materiaal of heb je moeite om de groep mee te krijgen, maar na een aantal keer merk je wel dat het beter en beter lukt.

Wat is voor jou het belang van sport in de gevangenis? Op welke manier heeft sport een positieve impact op het leven binnen de gevangenis?

Arno: Hier in de gevangenis is het een heel groot hulpmiddel tegen alle stress. We zitten hier door de overbevolking met veel in een cel dus het is wel een verademing als we kunnen gaan sporten. Door te sporten gaan we ook minder rap naar verboden middelen grijpen om de stress te verminderen.

Er bestaat ook een vervolgopleiding op deze module, zou je overwegen die te volgen?

Arno: Ik wil mij sowieso meer bezighouden met sport en gezondheid maar zou wel eerder verdergaan in sport en beweging voor mensen met een beperking aangezien ik daar ook al vrijwilligerervaring in heb. Ik zou ook graag een opleiding revalidatie volgen eens ik buiten ben.

‘Boxing Behind Bars’

gedeelde expertise maakt boksproject mogelijk in de gevangenis van Oudenaarde

Boksen als educatief en therapeutisch middel binnen de gevangensmuren: is dat wel een goed idee? De Vlaamse Boks Liga, De Rode Antraciet en de gevangenis van Oudenaarde geloven alvast in de kracht ervan en vonden elkaar als partner voor het project ‘Boxing Behind Bars’. Met hun gedeelde expertise en de ondersteuning van Sport Vlaanderen was er een solide basis om in de gevangenis van Oudenaarde een boksaanbod uit te rollen voor gedetineerden. Wij spraken met Ibrahim Emsallak (Vlaamse Boks Liga), Pieter Van Caeneghem (gevangenis Oudenaarde) en Heather Loontjens (De Rode Antraciet).

Dit project kwam er pas na een jarenlange voorbereiding, kunnen jullie misschien iets vertellen over de allereerste kiem?

Heather: De vraag naar boksen is in eerste instantie vanuit de gedetineerden zelf gegroeid. Omdat zowel Pieter als ikzelf wel *into* boksen zijn, vond die vraag ook gehoor. De allereerste aanzet, als ik het mij goed herinner, was het hangen van een bokszak in de fitnessruimte, nog zonder lessen en dergelijke. Om het boksen op die manier eerst ‘gewoon’ te maken, zowel bij gedetineerden als bij personeel.

Pieter: Het boksen sluit ook aan bij wat veel gedetineerden al uit hun privé kennen, van voor hun detentie. Velen hebben sowieso al wat affiniteit met vechtsporten. De eerste stap was inderdaad boksmateriaal voorzien zonder meer, om mensen zich te laten uitleven. Het was van in het begin wel duidelijk dat we het heel gradueel en stapsgewijs moesten aanpakken, pas nadien is dat verder gegroeid.

Wat waren de belangrijkste drempels op weg naar het concrete project?

Pieter: Dat ging vooral over het overtuigen van mensen van de bewaking. Bokssport is voor velen van hen wat minder gekend en zeker vroeger riep dat toch eerder wat negatieve associaties op. Als je in Vlaanderen spreekt over sport is dat meestal voetbal of wielrennen, en dan pas komen alle andere sporten. In landen als Engeland of Duitsland staat bokssport veel hoger aangeschreven terwijl in België boksen vaak geassocieerd wordt met het pure, rauwe vechten.

Wat heeft geholpen is dat boksen gaandeweg meer mainstream is geworden. Het wordt meer en meer in fitnessclubs gegeven, in allerlei varianten, eerder als work-out, soms specifiek voor vrouwen. Daardoor is dat wel een beetje uit die hoek getrokken en werd het voor ons minder moeilijk om het hier verder los te krijgen.

Heather: Vanaf het moment dat de bokszak hier hing, werd die ook gebruikt door

“
Boksen heeft het voordeel dat we een opening creëren bij doelgroepen die minder goed te bereiken zijn via reguliere wegen.

gedetineerden die 1 of 2 weken ‘strikt’ hadden. Zij vroegen specifiek om naar de fitnessruimte te mogen om daar de bokszak te gebruiken. Dat zorgde voor sensibilisering bij het bewakend kader. Zij zagen dat het hielp voor mensen die het lastig hebben.

Pieter: Klopt, en sinds die zak hier hangt kregen we alleen maar positieve reacties op het gebruik ervan, in de zin van: laat ze maar een keer stoom afblazen in plaats van dat wij er continu mee in conflict liggen of dat ze hun energie op een foute manier zouden kwijtspelen.

Boxing Behind Bars © De Rode Antraciet

Ibrahim, op welk moment en op welke manier werden jullie als partner bij het project betrokken?

Ibrahim: Emmanuel Demanet, onze voorzitter, was 20 jaar geleden al bezig met boksen in de gevangenis. Hij is zelf penitentiair beambte, is ook gestart met zo'n bokszak te plaatsen en deed verschillende voorstellen voor projecten. Daar is nooit op ingegaan omwille van het beeld dat de meeste mensen hebben van het boksen. Ze hebben de Rocky Balboa films in het hoofd, waarbij het bloed en het speeksel in het rond vliegen.

Ikzelf ben ook bokser, en maakte tijdens mijn studies aan de VUB een thesis over boksen

in een detentiecontext. We hebben toen geprobeerd om samen met de Stad Genk een boksaanbod uit te werken in de gevangenis van Hasselt, maar da's niet goed uitgedraaid omwille van stakingen enzovoort. Een paar jaar later heb ik het nog eens geprobeerd, toen heb ik de bevindingen van mijn studies ingediend bij Sport Vlaanderen en hebben we samengezeten met De Rode Antraciet. Tegen die tijd was de beeldvorming rond boksen ook wel wat gunstiger, da's ook het werk van jaren sensibiliseren geweest vanuit de Vlaamse Boks Liga. Vervolgens hebben we samen een project ingediend en zijn we tot een tweede – succesvolle – poging gekomen.

Dankzij de specifieke kennis van onze voorzitter konden wij ons aanbod echt

afstemmen op de complexe context. We hadden als het ware iemand van binnenuit, die de gevoeligheden zelf heeft ervaren en tegelijkertijd een *believer* is van het project. Volgens mij heeft dit een grote bijdrage geleverd aan het realiseren van een formeel aanbod binnen de gevangenis en het accepteren van dit project door het personeel.

Was het binnen jullie organisatie een evidentie om met de doelgroep van gedetineerden aan de slag te gaan?

Ibrahim: Er zijn altijd wel raakvlakken geweest met detentie, maar een formeel aanbod met lesgevers van buitenaf was nog nooit gebeurd. In de bokssport was iedereen er wel van overtuigd, uit eigen ervaring of als getuige, maar met dat academische gewicht erbij konden we eindelijk ook andere mensen overtuigen en onze standpunten verdedigen.

Heather en Pieter, hoe hebben jullie elk vanuit jullie eigen rol moeten 'knokken' om dit project erdoor te krijgen?

Pieter: Binnen de gevangenis hebben we ook wel te maken gehad met hinderpalen zoals een overbevolkingspiek, stakingen, incidenten, covid. Verder was het niet echt knokken, we hebben de zaken verstandig aangepakt door een goede voorbereiding en door het hier lokaal goed door te spreken. Het feit dat die bokszak hier al jaren hing, maakte dat mensen gewend waren aan het

beeld van daar gedetineerden op te zien meppen, dat was al geen shock meer.

Heather: Binnen De Rode Antraciet is iedereen echt wel overtuigd van de meerwaarde van boksen binnen een detentiecontext. Collega Jelle heeft in Brussel ook een serieuze poging gedaan maar die is jammer genoeg niet gelukt. Hier binnen de gevangenis van Oudenaarde hebben we het zoals Pieter zegt heel voorzichtig aangepakt. Ibrahim en Emmanuel kwamen twee keer naar hier om een infosessie te geven aan het personeel. We hebben toen ook uitgelegd dat de deelnemers eerst een gedragscode zouden moeten ondertekenen, met een aantal zaken waar ze zich aan moesten houden. Ze moesten een bepaalde periode tuchtvrij zijn van verbale of fysieke agressie, om tegemoet te komen aan mogelijke weerstand vanuit het personeel.

Waarom is boksen binnen detentiecontext -ondanks alle vooroordelen- wél een goed idee?

Ibrahim: Sport in het algemeen levert zijn nederige bijdrage in een heel complex proces van rehabilitatie. Boksen heeft het voordeel dat we een opening creëren bij doelgroepen die minder goed te bereiken zijn via reguliere wegen. Als je hen daarin begeleid, kan je het zogenaamde Sport+ effect realiseren: sporttakoverschrijdende doelstellingen zoals op tijd komen, respect voor je medemens en je lesgever, respect

voor het materiaal. Via onderwijs of gesprekken lukt dat niet altijd, maar via die bokssport wel. Zowel in de praktijk als in de literatuur zien we dat dat werkt. Dus dan wordt sport eigenlijk als middel ingezet, niet meer als doel. En wij geloven dat boksen hét middel is.

Kon dit eerste boksproject beantwoorden aan de vraag of interesse vanuit de gedetineerden?

Heather: We hadden wel wat ruimte omdat we met twee groepen werkten. Aanvankelijk was het de bedoeling om een groep te maken die vooral het sportieve als focus had, en een tweede groep die meer rond zelfbeeld en zelfvertrouwen zou werken. We hebben die groepen proberen samen te stellen met toeleiding van de Psychosociale Dienst en Justitieel Welzijnswerk, maar dat is niet gelukt. Uiteindelijk hebben we twee 'sportieve' groepen gemaakt. Eens zij gestart waren, was er veel mond-aan-mond-reclame en kregen we wekelijks nieuwe aanmeldingen van gedetineerden die wilden aansluiten. Dat kon dan ook wel als er andere deelnemers op transfer gingen of vrijkwamen. Nieuwe mensen konden instromen, ze moesten niet per se van in het begin deelnemen.

De begeleiding was in handen van coaches Jean-Pierre 'junior' Bauwens en Emmanuel Demanet, hoe belangrijk was hun rol?

Heather: Hun aanwezigheid was zeer belangrijk, zowel voor het draagvlak als voor het bokstechnische aspect. De deelnemers waren zeer tevreden over de intensiteit en de aandacht voor het sporttechnische. Ook de dynamiek die gecreëerd werd door hun gezamenlijke coaching werd fijn gevonden.

Hoe kijken jullie naar de toekomst van het project? Zijn er concrete plannen om dit uit te rollen in andere gevangenissen?

Pieter: Ik zou het in de eerste plaats graag hier in Oudenaarde herhalen. En dan kijk ik met indringende blik naar Ibrahim om met subsidies of een plan of wat dan ook over de brug te komen (lacht). Het project heeft ook de pers gehaald en ik heb wel wat reacties gekregen van collega's die geïnteresseerd zijn, maar goed – ik laat mijn collega's baas

“
De deelnemers waren zeer tevreden over de intensiteit en de aandacht voor het sporttechnische.

zijn in hun rijk, ik weet ook niet of dit voor elke gevangenis is weggelegd. Er moet in de eerste plaats vraag zijn binnen je eigen gevangenis en vervolgens hangt het voor een groot stuk af van individuen die de dingen op gang kunnen brengen, binnen of buiten de gevangenis. Vooral in grootsteden zoals Antwerpen of Gent zou het volgens mij kunnen aanslaan. Je kan dan ook nog die link leggen met de bokscclubs buiten de gevangenis en eventueel voor opvolging zorgen eens de deelnemers buiten komen. Dat was oorspronkelijk ons idee ook, maar we hebben geen echte bokscclubs in de buurt en mensen van hier reclasseren zich zo'n beetje overal te lande, terwijl je in Gent veel meer die in- en uitstroom van Gentenaars zelf hebt. Als je dan spreekt over reclassering of rehabilitatie, zou je dat als extra onderdeel kunnen toevoegen aan zo'n project, dat vind ik wel de moeite waard.

Heather: Ik weet dat collega Lien interesse heeft voor de damesafdeling in de gevangenis van Brugge. Momenteel is het klimaat in Brugge daar nog niet klaar voor, maar het zit zeker in haar achterhoofd om dat ooit te realiseren. Het is belangrijk om het te blijven bekendmaken, zowel binnen als buiten onze organisatie. Een keer wat uitgebreider toelichten zodat het wat tastbaarder wordt voor de collega-functionarissen, en dan vooral de laagdrempeligheid en het succes ervan benadrukken.

Ibrahim: Wij zijn ervan overtuigd dat boksen overal thuishoort en net zoals elk sportaanbod in elke gevangenis kan gegeven worden. Elke gevangenis moet wel de context bekijken waarin ze opereren en een goede afweging maken. Je moet rekening houden met bepaalde gevoeligheden, met het personeel dat er werkt. Als je dat allemaal onderzocht hebt, en de balans is positief, dan kan je volgens mij starten. Wij zien dus effectief wel graag uitbreiding naar andere gevangenissen, dat zou mooi zijn! En bij deze kan ik al meedelen dat ons nieuw ingediende project goedgekeurd werd door Sport Vlaanderen en dat er dus een vervolg komt, met hopelijk een herhaling in Oudenaarde.

Pieter: Leuke primeur!

Slotvraagje: wat nemen jullie zelf mee als hoogtepunt uit dit hele traject?

Ibrahim: Mijn eerste voet in de gevangenis, en de eerst stoot die gegeven is, eindelijk! Ik was altijd overtuigd: als het project start, komt dat goed. Het gaat erom om die drempel van vooroordelen te doorbreken.

Heather: Voor mij was dat het moment dat ik de mannen aan het opwachten was na de eerste training. Dat was in de ruimte van de bewaking en ik vond het heel spannend hoe zij gingen reageren. De camera stond in het groot ingezoomd op de training en ze waren vol aandacht aan het kijken. Toen hun reactie dan heel positief bleek te zijn, vond ik dat

wel fijn. Ze zagen dat het heel intens was en dat de mannen echt aan het afzien waren.

Pieter: Voor mij is dat het feit dat we het boksen genormaliseerd hebben, en dat niet alleen de *usual suspects* hebben meegedaan, gedetineerden bij wie je weet dat het populair gaat zijn. Er zijn heel wat mannen mee in dat verhaal gestapt die totaal geen achtergrond hebben in boksen en het toch geprobeerd hebben. Dat er dan inderdaad vanuit de bewaking zoveel respect komt van 'amai, die gaat ernaartoe, die houdt dat vol, die zet zich daarvoor in' en ze zien dat het hen deugd doet. Dat is voor mij toch altijd een graadmeter, de appreciatie en waardering van het personeel voor wat er gebeurt, dan weten we: het zit goed!

🌐 [Home - Vlaamse Boksliga](#)

“
Dat is voor mij toch altijd een graadmeter, de appreciatie en waardering van het personeel voor wat er gebeurt, dan weten we: het zit goed!

**samenwerking
justitie**

10

De rol van sport en cultuur in het nieuwe detentiehuis van Kortrijk

Delegatie van het team binnen het detentiehuis Kortrijk met o.a. Tine & Petra op de studiedag WISH over kleinschalige detentie © De Rode Antraciet

“
Het is altijd fijn om mee te werken aan een ‘penitentiare revolutie’.

Op 12 september 2022 opende het detentiehuis Kortrijk officieel zijn deuren voor de eerste bewoners. Het detentiehuis zal plaats bieden aan maximaal 57 bewoners en is de eerste kleinschalige detentiestructuur voor kortgestraften vanuit FOD Justitie. Petra Colpaert is er -samen met Els Deloof- directeur terwijl onze medewerker Tine Van Laeken er projectmatig één jaar aan de slag gaat om het aanbod sport en cultuur mee uit te bouwen. We hadden een fijn gesprek met Petra en Tine over de opstart van het detentiehuis en de mogelijke rol van sport en cultuur.

Petra, wat moeten we ons bij een detentiehuis voorstellen?

Petra: Het is een kleinschalige vorm van uitvoering van straffen waarbij meer wordt ingezet op de context en veel minder op veiligheid. Veiligheid in het huis betekent dat we een aantal camera's hebben, zowel binnen als buiten, maar geen cellen. De mannen slapen in kamers en hebben een eigen sleutel. Er wordt heel sterk ingezet op autonomie en digitale mogelijkheden. Bewoners hebben een eigen gsm en kunnen gebruik maken van een computer. Zo blijven ze in verbinding met hun netwerk en de samenleving.

De aanpak in het detentiehuis is ook heel anders. Er wordt gewerkt met leefgroepen en er zijn geen veiligheidsassistenten maar detentiebegeleiders. Naast een rol in het bewaken van de veiligheid zit hun taak in de begeleiding en ondersteuning van de bewoners. Detentiebegeleiders krijgen een meer actieve rol in het uitvoeren van het detentieparcours.

Het detentiehuis is bestemd voor bewoners met een straf onder de drie jaar -uitgezonderd zedendelicten en personen veroordeeld voor terrorisme- die gemotiveerd zijn om tijdens hun detentieparcours te werken aan hun re-integratie.

Waarom hebben jullie de keuze gemaakt om het verhaal van het 1ste detentiehuis in Vlaanderen mee vorm te geven?

Tine: Ik ben de context van Ruiselede gewend, een open gevangenis waar de strafuitvoering sowieso al anders is dan in een meer klassieke gevangenis zoals Brugge. Mijn interesse werd ook gewekt door de verhalen van onder andere Petra en een aantal beambten die naar het nieuwe detentiehuis zouden verhuizen. Het leek me fijn om ook mee te werken aan dit nieuwe concept. Vanuit De Rode antraciet werd beslist om in het eerste jaar een

personeelsinzet van 30% VTE te voorzien om te bekijken wat mogelijk is op het vlak van sport en cultuur. Ik trok mijn stoute schoenen aan en heb gevraagd of ik deze opdracht kon combineren met mijn functie in Ruiselede. Ik ben heel blij dat dit mogelijk was!

Petra: Het is altijd fijn om mee te werken aan een 'penitentiaire revolutie'. Ik werk al heel lang in het PLC van Ruiselede en ben heel sterk overtuigd van de manier van werken daar. Je kan veel meer bereiken door een sterke verbinding te maken met de mannen, veel meer dan in een individueel cellulair systeem. Ik wil niet zeggen dat iedereen zomaar in een leefgroepsysteem kan zitten – sommige profielen zijn te risicovol – maar de grote meerderheid zijn eigenlijk mensen die veel tekort gehad hebben, zeker aan sociale steun en begeleiding. We hebben in het PLC heel veel mensen opnieuw zien rechtstaan door het groepsgebeuren daar. Hoop creëren was een van de belangrijkste zaken. Ook in het detentiehuis willen we die hoop centraal zetten en de maakbaarheid van hun toekomst zoveel mogelijk naar voor schuiven. Het is interessant om het parcours van de bewoners actief mee vorm te geven. Ik vind het heel boeiend om binnen dit nieuwe concept zaken uit te proberen, pionierswerk is altijd interessant.

“
Ik heb het gevoel dat de partners in Kortrijk enthousiast zijn om iets te betekenen voor het detentiehuis. Het is nu zoeken hoe mogelijke samenwerkingen concreet vorm kunnen krijgen.

Het detentiehuis is nu een half jaar operationeel, hoe ervaren jullie deze opstartfase?

Petra: We zijn niet gestart met een 'full house' maar hebben bewust gekozen om in de voorbereiding eerst een positief leefklimaat te installeren samen met onze detentiebegeleiders. Toen de eerste twee bewoners arriveerden, werden ze meteen ondergedompeld in die positieve sfeer. Daarna gebeurde de instroom heel

geleidelijk, telkens één extra bewoner erbij, zodat er voldoende ruimte was om kennis te maken met de setting en het leefklimaat. Daardoor hebben we een manier van werken gecreëerd waarbij respect centraal staat. De geleidelijke opstart biedt ons ook de kans om zaken uit te proberen en bij te sturen waar nodig. We hebben momenteel 12 bewoners en in totaal verbleven er intussen 22 bewoners. De instroom zal nu geleidelijk aan sneller gaan omdat de wet op uitvoering van korte straffen sinds kort in werking is getreden waardoor meer straffen in het detentiehuis kunnen doorgaan.

Tine: Door die geleidelijke instroom was het in het begin niet altijd makkelijk om zicht te krijgen op mijn concrete taak in het detentiehuis. Aan de andere kant begin je ook letterlijk van nul. Op het vlak van groepsaanbod moeten nog veel zaken uitgeklaard worden. Tot op vandaag komen we vaak in situaties waar we moeten nadenken over de manier van aanpakken. Het zou een heel ander verhaal zijn mocht er wel meteen met volle capaciteit van bewoners zijn opgestart. Dan zou er veel in het honderd zijn gelopen.

De cultuur die in het detentiehuis hangt is ook heel anders. Je werkt allemaal samen. Anders dan in een klassieke gevangenis werk ik veel nauwer samen met de detentiebegeleiders en iemand van de PSD. Het eerste half jaar gaf de tijd om elkaar te leren kennen en af te stemmen op elkaar.

Hoe kijken jullie naar sport & cultuur binnen de setting van een detentiehuis?

Tine: Het detentiehuis biedt toch extra voordelen om een aanbod te realiseren. Zo wordt gekeken naar de detentiebegeleiders om een belangrijke rol te spelen bij de organisatie en begeleiding van activiteiten binnen de leefgroepen. Bewoners kunnen ook naar buiten gaan om te sporten of deel te nemen aan een culturele activiteit, onder begeleiding van een detentiebegeleider.

De focus zal ook meer liggen op een aanbod buiten het detentiehuis dan op het organiseren van activiteiten binnen het huis. Zo gaan we werken met de UiTPAS waardoor bewoners aan een voordelig tarief aan activiteiten buiten kunnen deelnemen. Op deze manier stromen de bewoners al meer door naar aanbod dat ook na hun detentie een blijvende rol kan spelen.

Daarnaast kunnen sport en cultuur een belangrijke rol spelen om een link te maken met de buurt en de bredere samenleving. Het detentiehuis kan als locatie dienen om activiteiten te organiseren voor bewoners en 'externe' deelnemers.

Petra: Sport en cultuur zijn heel belangrijk. Bewoners hebben nu vaak nog veel vrije tijd tijdens hun verblijf in het huis dus we zijn volop bezig om het aanbod vorm te geven. Sport is een uitlaatklep, ook binnen het detentiehuis. Het is een manier om samen dingen te doen. Er wordt gepingpong,

gevoetbald op het middenplein, er zijn enkele fitnessstoestellen beschikbaar voor de bewoners. We zijn ook fervente darters aan het kweken want in elke leefeenheid hangt een dartsbord.

Het sporten buiten het detentiehuis is minstens even belangrijk omdat dit een vorm is van een gezonde vrijetijdsbesteding, ook na detentie. Dat is iets wat onze mannen moeten leren. Het is ook een vorm van sociaal contact en een manier om opnieuw te re-integreren.

Sociaal-culturele activiteiten zijn dan weer -naast een heel zinvolle vrijetijdsbesteding- een manier om de bewoners uit te dagen rond een aantal zaken die voor hen iets minder gekend zijn. Zo ontdekken ze misschien nieuwe interesses of talenten. Daarnaast kan cultuur een belangrijke rol spelen om de link te leggen naar de buurt. We willen heel graag een aantal sociaal-culturele projecten organiseren, onder andere met Avansa Kortrijk om ook de buurt mee te betrekken. We kunnen natuurlijk gewoon rondleidingen geven – er zijn er al verschillende geweest – maar om nog meer verbinding te leggen is het sociaal-cultureel werk een heel mooie ingangspoort. We denken bijvoorbeeld aan een Slam Poetry-project met een toonmoment voor de ganse buurt.

Staan er al concrete samenwerkingen in de steigers?

Tine: Er is onlangs een overleg geweest met de verantwoordelijken binnen de dienst Vrije Tijd van Stad Kortrijk om te bekijken op welke manier we kunnen samenwerken, bijvoorbeeld het gebruik van de sportzaal in de buurt op een vast moment of het beschikbaar stellen van een bibliotheekpas waarbij bewoners onder begeleiding van een detentiebegeleider zaken kunnen ontlenen in de stadsbibliotheek.

Er is ook een interessant contact geweest met Radio Quindo die elk jaar een 'sociaal project' organiseren waar zij samen radio maken met een specifieke doelgroep, daar gaan we ons als detentiehuis ook kandidaat voor stellen.

Het begint wel te rollen en ik heb het gevoel dat de partners in Kortrijk enthousiast zijn om iets te betekenen voor het detentiehuis. Het is nu zoeken hoe mogelijke samenwerkingen concreet vorm kunnen krijgen.

Petra: Vanuit Stad Kortrijk en verschillende diensten en organisaties is er alleszins heel veel goesting. Onze grootste uitdaging is nu vooral om de buurt te betrekken en hen minder 'bang' te maken voor de werking van het detentiehuis.

Welke acties zijn er al ondernomen om de buurt meer te betrekken?

Petra: Als je op voorhand vraagt aan een buurt of ze een detentiehuis als buur willen, zal het antwoord negatief zijn. Of als de beslissing van hogerhand komt en je ergens neerstrijkt als detentiehuis, dan voelt de buurt zich niet erkend omdat ze geen inspraak hebben gehad. Over de locatie van het detentiehuis Kortrijk werd inderdaad beslist vooraleer de communicatie met de buurt is gestart. Vertrekkende vanuit die situatie is het volgens mij belangrijk dat we nu in alle openheid tonen aan de buurt wat we doen als detentiehuis en ook onze kwetsbaarheid tonen zodat niet elke stap die we zetten negatief wordt bekeken. We organiseerden infosessies en rondleidingen voor de buurt en er was ook een contactmoment met VIVES, een hogeschool vlak bij het detentiehuis. Studenten kwamen daarbij langs voor gespreksmomenten met onze bewoners. We willen dit nu ook doen voor de buurt.

Samen met de opstart van het detentiehuis is ook de nieuwe functie van 'detentiebegeleider' voor de eerste keer geïmplementeerd binnen een detentiecontext. Hoe kijken jullie naar hun rol binnen de uitbouw van het aanbod?

Tine: Voor de activiteiten binnen de leefgroepen zelf, zie ik de detentiebegeleiders echt een centrale rol spelen. Zij bevragen de bewoners naar hun interesses en bekijken dan samen

“Mijn ambitie is dat het detentiehuis echt een onderdeel is van een buurt zoals pakweg een school en dat we goede resultaten kunnen neerleggen op het vlak van re-integratie.

met hen welke activiteiten mogelijk zijn. Ze zetten eigenlijk een participatief proces op gang met de bewoners, een voorloper van het 'Activiteitenteam' dat we willen opzetten, bewoners die zelf instaan voor de organisatie van activiteiten.

Ik bied de detentiebegeleiders vooral ondersteuning. Ze kunnen bij mij terecht voor hulp en vragen rond het aanbod sport en cultuur. Ik probeer twee dagen per week in het detentiehuis aanwezig te zijn zodat detentiebegeleiders maar ook bewoners mij kunnen aanspreken. Bij contact met mogelijke aanbodverstrekkers probeer ik ook altijd iemand van de detentiebegeleiders te betrekken of mee te nemen naar een overleg.

Het voelt heel aangenaam om dit allemaal samen te doen. In gevangenissen zitten we soms een beetje op ons eiland omdat wij daar vaak de enige partner zijn die instaat voor sport en cultuur terwijl ik dit in het detentiehuis niet zo ervaar. Het is een gezamenlijk verhaal.

Petra: Tine heeft heel wat ervaring en expertise en zij kan kijken wie binnen het detentiehuis haar kan ondersteunen bij de uitbouw van een aanbod. Wij kunnen bijvoorbeeld niet zomaar een concept zoals het Activiteitenteam gaan uitwerken. De begeleiding daarvan is cruciaal om het te doen slagen. In de gevangenis van Ruiselede werd dat opgenomen door

verschillende actoren vanuit de hulp- en dienstverlening, onder andere De Rode Antraciet en de organisatie-ondersteuners. In het detentiehuis Kortrijk zal een gelijkaardig concept enkel maar lukken als de detentiebegeleiders daar mee hun schouders onder zetten. In die zin zie ik Tine echt als een voortrekker in dit verhaal.

Het detentiehuis zit nog volop in de opstartfase maar hoe zien jullie het detentiehuis binnen een drietal jaar, op het vlak van een aanbod sport en cultuur?

Tine: Ik zie het detentiehuis dan als een locatie binnen de buurt en de stad waar bewoners en externen samen kunnen participeren aan activiteiten. Een plaats waar vormingen, optredens, lezingen... plaatsvinden, georganiseerd samen met een breed netwerk van lokale partners. Dan staat op een website bij een activiteit onderaan het detentiehuis als locatie vermeld en vindt niemand dit vreemd. In de mate van het mogelijke zou het detentiehuis zich maximaal moeten openstellen voor de buurt.

Petra: Maar ook de omgekeerde beweging moet perfect mogelijk zijn waarbij bewoners aansluiten bij aanbod buiten het detentiehuis. Er zijn nu al twee bewoners onder begeleiding naar een voorstelling geweest in een kunstencentrum in Kortrijk. Het zal sowieso altijd een mix moeten zijn. Er zullen altijd bewoners zijn die niet meteen naar buiten kunnen met

uitgangsvergunningen maar de focus zal meer liggen op 'buiten' dan 'binnen'. Mijn ambitie is dat het detentiehuis echt een onderdeel is van een buurt zoals pakweg een school en dat we goede resultaten kunnen neerleggen op het vlak van re-integratie. Dat drempels worden weggewerkt zodat onze bewoners niet meer gezien worden als 'criminelen' maar als volwaardige deelnemers aan de samenleving.

Als afsluitende vraag, vanuit FOD Justitie worden de komende twee jaar nog extra detentehuizen opgestart. Welke lessen willen jullie nu al meegeven aan de mensen die deze nieuwe detentehuizen in goede banen moeten leiden?

Tine: We zijn nog maar een half jaar bezig dus da's een moeilijke vraag. Maar ik zou vooral aanraden om al van bij het begin contacten te leggen met het lokale bestuur in functie van kennismaking en mogelijke samenwerking.

Petra: Ik volg Tine hier wel in, zonder medewerking van het lokale bestuur kan je echt niet veel doen. Daarnaast is het heel belangrijk om in te zetten op het draagvlak van de buurt waar het detentiehuis wordt gevestigd. Niet bang zijn om actief de stap te zetten naar de buurt via open communicatie en gezamenlijke activiteiten.

Ook nog in 2022 10 blikvangers sport en cultuur in de gevangenis

sport

Voetbaltornooi A-team | Gevangenis Merksplas

Omwillen van het zomernoodplan waren in de gevangenis van Merksplas vorige zomer geen extra bewegingen mogelijk voor activiteiten. Samen met CAW De Kempen namen we een aantal gemotiveerde gedetineerden onder de arm om hier een antwoord op te bieden. Het activiteitenteam of A-team van Merksplas werd een feit. Vijf mannen van het paviljoen A/A-bis namen de touwtjes in handen en organiseerden de 'Chatar League', een voetbaltornooi genaamd naar een populaire rundgevogelteworst op de kantine.

Zomerspelen & Prison Cup | Gevangenis Dendermonde, Gent en Oudenaarde

In 2022 werden de zomerspelen in Dendermonde, Gent en Oudenaarde mee georganiseerd door gedetineerden zelf. In Dendermonde werd gekozen om klein te beginnen en de nodige begeleiding te voorzien. Gedetineerden kozen zelf de sportdisciplines en hielpen bij de promotie van het event. In de gevangenis van Gent stond naast volleybal, darts en kicker ook de eerste Prison Cup op het zomerprogramma, geïnspireerd door 'De Container Cup' op tv. In de gevangenis van Oudenaarde namen een 80-tal gedetineerden het drie weken lang tegen elkaar op in heel diverse sporttakken. Sportfatikken namen de rol van scheidsrechter op zich, volgden het klassement op en gingen aan de slag als bemiddelaar.

Tchoukbal | Gevangenis Leuven Hulp

Tjoekebal, tsoekebal of tchoukbal? Hoe je het ook spelt, deze balsport -eind jaren 1960 ontwikkeld door de Zwitserse bioloog Hermann Brandt- slaat bijzonder goed aan in de gevangenis. In Leuven Hulp gaf functionaris Saar Henkens vorig jaar zelf twee tchoukballessen en koppelde er meteen ook een echte wedstrijd aan vast. Beide vonden plaats op de wandeling, telkens met ondersteuning van de sportfatik. Sport Vlaanderen zorgde voor het geleverde materiaal.

Basisopleiding fitness & coaching | Gevangenis Leuven Centraal

Een sprong in het onbekende voor Personal. Sportpraktijk, maar samen met de Hulp- en Dienstverlening van Leuven Centraal slaagden ze er in 2022 knap in om sport in te zetten als middel tot re-integratie. Gedetineerden kregen een basisopleiding fitness & coaching zodat ze daarna aan andere gedetineerden kwaliteitsvolle begeleiding kunnen geven op vlak van beweging en training.

🌐 **Personal.**
Sportpraktijk | Project Leuven Centraal

Start to run | Gevangenis Hoogstraten & Wortel

In de gevangenis van Hoogstraten en Wortel stond in het voorjaar van 2022 een reeks Start to Run gepland. Aan de hand van loopschema's trainden gedetineerden tien weken lang om op het einde van de rit 5 km aan een stuk te kunnen lopen. Deze reeks werd gegeven i.s.m. Atletiekvereniging Noorderkempen vzw - AVN en Sport Vlaanderen.

cultuur

TimeLock | Gevangenis Brugge

Voor het project TimeLock trokken actrices Lore Dejonckheere en Lien De Graeve naar de Brugse gevangenis om er zes intieme audioportretten te maken van gedetineerden. Focus van deze gesprekken was tijdsbeleving en herinneringen. Eva Mpatshi, een allround artiest die zich vooral toelegt op tatoeëren als kunstvorm, verweefde op haar beurt haar kunst met de interviews van de gedetineerden. Het resultaat van het project was in het najaar van 2022 te bekijken en beluisteren in de Expobox van Concertgebouw Brugge.

Schilderen met Bob Ross | Gevangenis Wortel

Als Conscience de man is die zijn volk leerde lezen, dan is het ongetwijfeld Bob Ross die de massa leerde schilderen. In de gevangenis van Wortel maakten gedetineerden in het najaar van 2022 van nabij kennis met zijn bekende show 'The Joy of Painting'. Tijdens een reeks van zes sessies en met professionele begeleiding van Elise Jansegers werkten ze aan hun eigen kunstwerk à la Bob Ross.

Inspiratiedag creatieve begeleiders

Op zaterdag 22 oktober organiseerden we voor het eerst in drie jaar tijd opnieuw een inspiratiedag voor de begeleiders van creatieve ateliers in de gevangenis. De impact van hun inspanningen voor gedetineerden is van onschatbare waarde, dat bleek nog maar eens uit de vele verhalen

die naar boven kwamen.

Het werd een dag vol verwondering, humor, kleur en oprechte ontmoeting met professionele begeleiding van Heartbeat – Kunsteducatie.

Dialogovliegers | Gevangenis Mechelen

In Mechelen schreven gedetineerden en vrije burgers brieven naar elkaar over de thema's 'straf, onschuld en schuld'. De brieven vlogen als fictieve vliegtuigjes over de muren heen. We waren zo onder de indruk van de schrijfkunsten van alle deelnemers, dat we besloten om een deel van de teksten te bundelen tot een boekje. Ook in andere regio's ging men in het kader van het project Dialoog-herstel aan de slag met de Dialogovliegers.

Filmfestival Ciné Détiné

Het filmfestival Ciné Détiné vertoonde tijdens de Week van Herstel 2022 op verschillende locaties in Vlaanderen en Brussel films met focus op 'misdad, straf en herstel'. Ook in de gevangenissen van Leuven Hulp, Hasselt, Turnhout, Leuven Centraal, Merksplas, Ruiselede, Brugge en Beveren stonden filmavonden geprogrammeerd, soms enkel voor gedetineerden, soms voor een gemengd publiek.

Vlaanderen
verbeelding werkt

© 2023 - De Rode Antraciet vzw - Geldenaaksebaan 277 - 3001 Heverlee

derodeantraciet.be
vormgeving: idearte.be

Niets van deze uitgave mag zonder toestemming gekopieerd of gebruikt worden op andere websites,
in drukwerk of andere media.